

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ANUL XVI
Nr. 28 (585)
Sămbătă
14 Iulie
1973
10 pagini
1 leu

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Trecut-au anii...

Vom sărbători, în scurt timp, 29 de ani de la eliberarea patriei de sub jugul fascist, 29 de ani de la insursecia armată din 23 August 1944, act istoric fundamental și fără egal în istoria țării noastre, care proclama, instaură și consfințește hegemonia clasei muncitoare în alianță cu țărănimii și intelectualitatea progresistă, determinând trecerea rapidă la etapa grandioaselor transformări socialiste.

Acastă rădăcină și, cea mai de preț din istoria României moderne, împlinirea voinței marelui dărnice de progres și totodată afirmarea conștiinței revoluționare a poporului nostru, confirmată pentru o dată, cu o forță de convingere exemplară corelația dialectică, unitatea deplină dintre interesele poporului și ale partidului.

Aruncând a repede ochire în trecutul atât de dinamic și de bogat în infăptuiri de aproape prezent, vom constata că o evidentă trăsătură de unitate leagă diferitele etape parcursă de literatură în decursul celor 29 de ani de la eliberarea patriei: preocuparea pentru problematica socială și morală a actualității, pentru ceea ce constituie, într-o societate socialistă, esența ființei umane.

Cu alie cuvinte literatura și arta concepute nu au un act de izolare și pură contemplație în urma căruia perspectiva, opinia și atitudinea civică a scriitorului se strimbează și se închircesc, supuse tonelor manifestării caracterizate prin cultivarea, detașată de social, a unor tehnici și procedee mai mult sau mai puțin noi, mai mult sau mai puțin originale, ci, dimpotrivă, a literatură activă, de atitudine, care își impune prezența în actualitate, un act de răspundere și participare capabil să sândeze și să răscălească în adâncime conștiința contemporanilor.

Revista „Luceafărul”, de la apariția căreia se împlinesc, zilele aceste, cincisprezece ani, a născut și contribuit, alături de publicațiile asemănătoare, în măsura posibilităților, la realizarea acestei concepții revoluționare asupra literaturii și a rolului pe care-l au scriitorii în opera de edificare a socialismului și ridicare a conștiinței umane pe a treaptă superioară.

Deși nu prea lung, acest interval de timp înseamnă, totuși, apariția unui nou detașament de scriitori, înseamnă un nou capitol înscris în istoria literaturii, consolidarea sau înfrimarea unor reputații literare, înseamnă confirmarea speranțelor și încrederii cititorilor sau speranțe încă neîmplinite.

Dar acești cincisprezece ani, priviți în perspectiva timpului revolut, lăund în considerare impetușul ritm de dezvoltare al societății noastre socialiste și diversificarea survenită în toate domeniile de activitate, înseamnă, pe de-o parte, modificarea relației scriitor-cititor, iar pe de altă parte, modificarea modalităților în ceea ce privește pregătirea și apariția unui scriitor ca persoană constituită și demnă de încredere, de la debut până la confirmarea și lansarea lui în revistă și carte.

Acastă mențiuare ni se pare a fi de rigoră, întrucât revista „Luceafărul” a avut și continuă să aibă un profil distinct în câmpul publicațiilor literare.

Acastă revistă, editată de Uniunea Scriitorilor din R. S. România, a avut de la bun început misiunea de-a activa pentru promovarea talentelor tinere în vederea desăvârșirii personalității artistice, pentru a artă angajată, ducând mai departe cele mai înalte tradiții ale culturii poporului român.

La început a fost scatală un fel de atelier literar, o publicație dedicată exercițiului anilor de ucenicie, menită să umple un gol, pentru că, acum cincisprezece ani, altele erau posibilitățile scriitorilor tinere de a se afirma și altele erau metodele în legătură cu pregătirea lor profesională.

Desigur constituirea unui atelier literar de anvergură, prevăzută de o publicație anexă, era, pe atunci, un lucru îndreptățit și pe deplin justificat, dar îmi permit să observ, fără o micșora cu nimic meritele celor care s-au dăruit nobilei munci de îndrumare, că această activitate nu a putut evita un caracter într-o măsură practică și didactic, fiind tributată unor modele care nu se potriveau cu ritmul rapid de dezvoltare a societății noastre și noile relații stabilite între bază și suprastructură, minimalizând, oarecum, rolul activ al cunoașterii în domeniul artei care asigură dezvoltarea unei gândiri independente a scriitorului tinăr și a capacității lui de investigație în sensul descoperirii elementelor noi.

De-a lungul anilor, fără să abdice de la misiunea sa inițială, revista „Luceafărul” a trebuit să găsească noi modalități și noi forme pentru a contribui în mod real și concret la promovarea și susținerea unei literaturi revoluționare, a trebuit să-și mărească aria de cuprindere, să devină, din „școală de învățămînt general, o școală de învățămînt superior”, pentru că au apărut nemăsurate alte forme, adevărate și eficiente, pentru prima ucenicie literară, o multitudine de conexiuni, de tipărituri școlare și studențești, sau altele dedicate tineretului.

Inscriindu-și activitatea în programul politic

culturală a partidului și statului nostru, care încurajează arta și literatura ca expresie specifică a realității noastre și instrument de prim ordin pentru formarea și lămurirea conștiinței socialiste, potrivit spiritului creator de care sînt pătrunse documentele de partid cu privire la îmbunătățirea activității ideologice, ridicarea nivelului general al cunoașterii și educației socialiste a maselor, acestei publicații nu îi este îngăduit să practice forme și formule desuete în ceea ce privește transmiterea ștafetei, ci este chemată să procedeze în așa fel încît să își aducă aportul la acțiunea necesară de îmbogățire și dinamizare a mijloacelor de expresie, să sprijine inițiativa și invenția, efortul, nicidecum întrerupt, pe care îl cere lupta pentru perfecționare, pornind de la premiza că diversitatea de stiluri, de modalități și de forme artistice nu face decît să pună mai bine în valoare conținutul operei de artă inspirată din procesele cu caracter progresist ale lumii contemporane.

Dar dacă nu vom preocupă nici un sfăr pentru a elogia și sprijini inițiativa, pentru a elogia și sprijini creația scriitorilor tinere, nu vom strădui, în aceeași măsură, să ne aducem aportul pentru statornicirea în cuprinsul obștei noastre, a unui climat propice creației literare, potrivit principiilor eticii și echității socialiste și comuniste.

Acastă înseamnă, printre altele, sporișea exigenței în aprecierea produsului literar al tinerilor sau mai puțin tinerilor noștri colaboratori, criteriile de apreciere avînd și punctul de sprijin în zona concepției asupra lumii și existenței omului pe care cel în cauză și-a însușit, punct de sprijin care nu poate fi pierdut decît în sfera ideologiei noastre bazată pe filosofia materialismului dialectic și istoric.

Acastă înseamnă, printre altele, eliminarea oricăror imitațiuni de grup, eliminarea diframbului și a emfazei, a megalomaniei, a tendințelor de impostură și normativism literar, eliminarea înguste și dăunătoare parcelări a gândirii creatoare pe generații de vîrstă, etichetate a detine în mod exclusiv merite deosebite în domeniul literelor.

Este poate momentul să reamintim, cu acest prilej, confrăților și colaboratorilor noștri că sistem liber să deschidem larg porțile creației și invenției, dar nu sistem liber să le închidem, izolîndu-ne ca într-o leuță și arborînd steagul bălăit al animozității și al ranchiunei.

Să reamintim că această revistă editată de Uniunea Scriitorilor și avînd un larg compartiment acordat literaturii tinerilor, aparține, în fond, tuturor scriitorilor și este deschisă valorii artistice venibile, dincolo de orice fel de calcule extra-literare.

Să reamintim că opera noastră nu aparține numai în măsura în care poate deveni un bun comun, că talentul nostru este un dar pe care trebuie să-l oferim, cu ambele mâini acestei țări și acestui popor, fără de care el n-ar fi existat și nici nu poate exista.

Deosebiți ca fire, deosebiți ca vîrstă, sintem acum și în viitor, scriitorii acestei țări, a cărei forță conducătoare, fermă și generoasă, este Partidul Comunist Român.

Se cuvine să fim mereu periculoși scinteițoarea ale acestei țări, să evoluăm în rimoul ei magnetic și să revenim în focorul ei central, răspunzînd chemării, adresată nouă de conducătorul partidului și statului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu:

„Faceți din arta voastră un instrument de perfecționare continuă a societății, o omului, de afirmare a dreptății și echității sociale, o modul de muncă și viață socialistă și comunistă. Aveți în fața voastră o perspectivă largă: puneti talentul și măiestria de care dispuneți în slujba unei arte închinată poporului, cauzei socialismului și comunismului în patria noastră”.

Răspunzînd acestor înfrăcitate cuvinte, vom contribui, prin scrierile noastre, ca ziua de mîine să-ncepă mai devreme.

Virgil Teodorescu

SABIN BALAȘA : Maternitate

Mimul

de Marcel Marceau

Retras în lacrimi mimul se amuză și aprinde stea ce ochii de meduză. Acoperă o flacără cu-o mină. Cu alta scoate nouri din fîntînă.

Sculptată-n fum apare-o Colombină cu pași absenți de inger și felină. O prinde-n brațe dar năluca nu e decît o ușă răstîgînită-n cuie.

Ar vrea să tacă și ar vrea să spună dar i-au scapat toți fluturii în lună. Își pune minile pe cap și parcă e dus de-un Charon somnambul în barcă.

Privește-n fundul sălii și se scoală. Sala e goală. Scaunele-s goale. De spaimă cade verde peste masă. Și-i giulgiu alb cortina de mătăsoasă.

Vasile Nicolescu

Implicațiile unui concept

Întregul spirit al operei lui E. Lovinescu îndreptățește introducerea conceptului de determinism în analiza și interpretarea viziunii sale critice. Prima dovadă și cea mai elocventă în acest sens o pune la dispoziție concepția sociologică din Istoria civilizației române moderne care elaborează prin sincronism fundamental relațiile acțiunii literare lovinescuene. Deși determinismul care acționează asupra procesului de formare a civilizației noastre moderne nu este, în optica ideologică modernist, de natură social-economică, ci ideologică, forța sa revocabilă nu e mai puțin recunoscută și subliniată cu toate consecințele sale practice inevitabile și incontestabile. Ceea ce ne sporește deosebit de interesant este faptul că Lovinescu însuși înțelege destul de limpede că „răul normal” al determinismului se exercită într-adevăr, de la nivelul structurii social-economice la acela al suprastructurii, ceea ce obligă de formare a unei civilizații fiind, în concepția criticului, desigur calea evolutivă. Împrejurări istorice distincte au făcut însă ca România modernă să își impună în chip necesar și exclusiv o altă soluție și anume dezvoltarea revoluționară. ...e firesc, va scrie Lovinescu mai târziu, ca nimic să nu se poată dezvolta temeinic în condiții normale, decît pe cale evolutivă, adică prin creșterea de la fond la formă. Pentru a ajunge la structura lor actuală, civilizațiile occidentale au trecut prin multe sute de ani de gestație și elaborație. În aceasta privință nu poate fi nici o discuție; esența nu începe decît de la transplantarea principului din domeniul considerațiilor abstracte în cel al dezvoltărilor normale, pe terenul real, în orientate, cărora presunele condițiilor de viață europeană le-a impus alt ritm, altă înțelegere: „Popoarele venite târziu la lumină

nu-și mai elaborează evolutiv o civilizație proprie, ci se pun deodată, revoluționară, în planul civilizației apusene, rămînd apoi să-și împlinească lipsurile pe înecul prin evoluția inversă de la formă la fond”.

Raportul dintre evoluție și revoluție nu e așadar la Lovinescu un raport dialectic, mai curînd unul de excludere. Formația revoluționară a civilizației noastre este expresia unui determinism întors, explicabil prin înapoierea ei istorică și deklasat în împrejurările noi ale interdependenței popoarelor moderne. Admițînd anticipația formelor asupra fondului în plan sociologic criticul va cere însă literaturii doar gestul normal al conformității cu realitatea. Agiția ideologică a sămănătorismului, poporanismului și gîndirismului pe tema imperativului ruralizant și a exigențelor tradiționaliste, greșite de altfel pe o substanță inexistentă, i-a părut lui Lovinescu un act de anacronism flagrant stimulînd o literatură artificială într-o țară intrată masiv pe calea civilizației burgheze. Pleidarea criticului pentru modernizare anticipa de fapt un proces istoric necesar, înlesnindu-i doar drumul, al cărui sens ireversibil rămîne în funcție de un determinism sociologic și estetic ce neputînd de modificat. Dar rolul criticului nu este pentru Lovinescu acela de a fura direcții literare, ci de a le putea descifra din logica unei evoluții independente. Fiește însă că această atitudine nu înseamnă acceptarea pasivă a vreunei fatalități și cea mai bună dovadă negativă o constituie militanșismul modernist al criticului.

Recunoscînd și chiar proclamînd așadar determinismul sociologic al evoluției literare, Lovinescu nu va împinge totuși ideea pînă la ultima ei consecință. Căci nu e greu de observat azi că una dintre implicațiile cele mai directe ale determinismului în domeniul creației este tendinșitatea ei obiectivă. Dacă actului și determinat de un context sociologic, opera lui va purta în mod inevitabil amprenta acestei realități exterioare care îl însoțește înșă și care îl vizionar, dincolo de intențiile autorului și nu o dată împotriva lor.

Lată însă că Lovinescu, prelungind în această privință miopia maioresciană, refuză cu consecvență să recunoască artei această însușire în numele tezei kantiene a finalității fără scop, a „cărui formulă corectă înnoțată fără sens este „scopulul” (s.n.) nu e deloc contradictorie cu noțiunea marxistă de tendinșitate. Erarea persistentă a lui Lovinescu vine din asimilarea tendinșismului cu tezisul. Într-o campanie antisămănătoristă, antipoporanistă și antigîndiristă se revendică de fapt în această privință. Căci care acuză în șinul celor trei mișcări tocmai confuzia esteticului cu alte valori, confuzie într-adevăr compromițătoare în planul judecării critice, era el însuși, fără să știe, victima unei alte confuzii, o confuzie ideologică ale cărei repercursiuni au umbrit adesea perspectivele unei lucidități de viziune, altfel pe drept cuvînt remarcabilă.

Este bineînțeles indiscutabil faptul că ațt sămănătorismul și gîndirismul cit și poporanismul, acesta cu sensibile atențiuni mai cu seamă în epoca interbelică, s-au făcut adeseori vinovați de optica incriminată de critic, dacă nu în plan principial, în orice caz în plan parțial. Căci ce trebuia să fie un caracter inevitabil obiectiv prin firea lucrurilor, fie că era vorba de valoarea morală sau de aneșicul național, devenea în acțiunea angajată a acestor curente un instrument de arbitrară discriminare estetică și de polemică intemperantă sau lăudă partizană. Dintr-o realitate într-adevăr inerentă a oricărei opere de artă, consecință a apartenenței creatorului ei la un anumit grup social, și la o anumită spiritualitate națională, se cădea nu o dată în cel mai veritabil terim. Acastă a constituit de fapt țesutul material al scrierilor lovinescuene, înșit în plan practic acțiunii sale nu i se poate reproșa nimic.

Indistinșia teoretică a conceptelor n-a rămas însă fără urmări în opera criticului și este un adevăr evident faptul că respingînd și tendinșitatea nu numai tezisul, Lovinescu a promovat cu convingere în literatură un anumit indiferenșism al atitudinii artistului, indiferenșism ce se justifica în concepția sa, mai mult decît din Kant, din teza maioresciană a imersonalității în actul de creație. Dar impersonalitatea nu numai că nu vine în conflict cu tendinșitatea, ci o și presupune, întrucît nu înseamnă altceva decît acea obiectivitate artistică necesară, ce caracterizează orice creație autentică și mare. Obiectivitatea conduce însă tocmai la afirmarea tendinșei, care alcătuiește sensul adine și organic al operei, rezultat din logica ei interioră, și obligă în modul cel mai categoric la respingerea tezei, care obnubilează și perturbă adevărata semnificație și orientare a operei. Încit a fi impersonal în creație, adică obiectiv în sensul esteticilor marxiste, deci a te ridica Jeasupra existențelor empirice pînă la constința de sine a umanității presupune tocmai a exprima un sens esențial aparținînd determinării sociale și istorice a artistului prin care se realizează înșăși genericitatea umană, într-o unitate dialectică indisolubilă, excelent studiată de Lukacs în „Estetica” lui.

Fără a fi reflectat în adîncime la implicațiile determinismului, recunoscut prin urmare în chip cu totul laeunr și interpretat invers în plan sociologic, Lovinescu a strălucit în iluzia unui indiferenșism comod și ineficace, rezervînd artei o mistine estetică vădușit de reperusiuul mai cuprînzătoare. Desigur, așa cum am demonstrat și noi și alți cercetători ai criticului, autonomia esteticului nu reprezintă la el o poziție propriu-zisă estetizantă, întrucît nu împiedică nici o segregare a artei de valorile umanității, ci doar posibilitatea disocierii ei în analiza și judecata critică. Pe de altă parte însă, carențele felului său de a înțelege a determinismului în literatură l-au condus inevitabil pe Lovinescu la o viziune incompletă a funcțiilor multiple ce caracterizează artistul creator.

Din această pricină, în condițiile deenșului al IV-lea, opunîndu-se obscurantismului și tezisului manifest al extremelor drepte, care tindeau să orienteze literatura română spre o adesea dîtrambică la obiectivele mișcării legionare, el n-a văzut în creația o forță de opoziție socială și politică și n-a conferit artistului nici un rol de acest fel în calitate de ar. artist, ci doar în aceea de cetățean, disociindu-l radical pe una de cealaltă. O asemenea limită de concepție nu e desigur înfrîntătoare. Rădăcinile sale pot fi urmărite într-un plan mai complex decît pe care l-am avut în vedere aici.

Cu toate acestea, simpla ei precizare servește credem, unei mai exacte situări a contribuției lovinescuene la dezvoltarea literaturii noastre moderne, pentru care a fost și a rămas pînă astăzi, cînd se împlinesc trei decenii de la preimpurii lui moarte, dincolo de toate limitele depășite sau depășibile, cea mai lucidă conștinșă critică a epocii lui și cea mai pură intrupare a pasiunii și chiar a patimei nevindecate pentru valorile creației și ale actualității literare.

Mihai Stoian

Florin Mihăilescu

ÎN ACEST NUMĂR:

EUGEN LOVINESCU

— articole, amintiri, evocări de Domițian Cesereanu, Alexandru George, Nicolae Jianu, Ieronim Șerbu, Ileana Vrancea.

VIAȚA CERE VIAȚA

— un interviu cu prof. dr. docent Nicolae Botnariuc realizat de Gabriela Melinescu

Proză de D. R. Popescu și Gheorghe Schwartz

Versuri de Emil Botta, George Iarin, Nicolae Motoc, Mariana Bulat, Doina Brindu

Matei Călinescu: „Fragmentarium“

Cu oarecare întârziere — căci Fragmentarium a apărut pe primele luni ale lui 1973 — dorim să așezăm pe biroul cititorului...

Formule emblematiche. Poema lui Rădulescu, de pildă, o vădit ca un adevărat triumf al distincției de a spune că muzica are un caracter...

servelie în noua etapă a avansării de noi supoziii incitante, de parcă și-ar pune singuri întrebări admițând că nu le poate încă răspunde...

Amemora literară și ademenirea supoziii îl caracterizează pe Matei Călinescu, iar ceea ce obișnuiește să fie considerat ca un defect...

Nu este de uitat că în Anghia sunt tot atâtea pagari întârzieri, prime cu unuz de prozator. Ne-a vădit întârzieri. La întrebare: „Insemnarea de a scrie...”

Deși Călinescu este un mare poet, multe multe din scrierile sale sunt de fapt poezii...

Ilie Constantin

MIHAI GIUGARIU
Iubiri rele

Editura „Eminescu” — 1973.

Beneficiind de un stil ascetic, rece, limpede și lucid până la sarcasm, stilul unui febril bine temperat, proza lui Mihai Giugariu transformă observația realistă...

Beneficiind de un stil ascetic, rece, limpede și lucid până la sarcasm, stilul unui febril bine temperat, proza lui Mihai Giugariu transformă observația realistă...

Beneficiind de un stil ascetic, rece, limpede și lucid până la sarcasm, stilul unui febril bine temperat, proza lui Mihai Giugariu transformă observația realistă...

de fapt divers, fiindcă furtul adevărat era opera mătușii adolescentului; Dan Rebreanu se folosește însă de această schemă...

TRAIAN ȚANEA
Cealaltă față

Editura „Junimea” — 1973.

Cu un roman alert în ciuda excesului de material faptic delectabil legănat Traian Țanea, dar în viciul unei simfonii...

ION LUNGU
Recviem rustic

Editura „Cartea Românească” — 1973.

O tragedie sătească ar fi romanul lui Ion Lungu datorită lipsei de înțelegere literară a autorului...

DAN REBREANU
Iepurele sub acoperiș

Editura „Dacia” — 1973.

În fiecare dintre cele șase volume prezente în cuprinsul acestei a doua cărți a prozatorului...

Primim spre publicare!

Tovarășe redactor șef. La nota apărută în „Luceafărul” nr. 26 din 30 iunie...

LAMURIRI

1. Titlul de „Critice I și II” nu a fost uzurat de asociatul de la Titu Maiorescu...

2. Numele meu a Marii Mincu, fără nici o „anagramă”...

3. Numele meu a Marii Mincu, fără nici o „anagramă”...

4. Numele meu a Marii Mincu, fără nici o „anagramă”...

5. Numele meu a Marii Mincu, fără nici o „anagramă”...

6. Numele meu a Marii Mincu, fără nici o „anagramă”...

7. Numele meu a Marii Mincu, fără nici o „anagramă”...

8. Numele meu a Marii Mincu, fără nici o „anagramă”...

9. Numele meu a Marii Mincu, fără nici o „anagramă”...

10. Numele meu a Marii Mincu, fără nici o „anagramă”...

punct și virgulă

Sugestii editoriale

Un este cunoscut mișcarea în ultimii ani pe la diverse case de editură...

Merit?

Citim în Amiteatrul nr. 6, la rubrica Merit? „Apariția în România a lui Andrei Voinescu...”

O. G. și „Cearta oltească”

Unul dintre condeiele celor două volume de dincolo de O. G., este în România nr. 6 un fel de revizuire a volumului Cearta oltească...

Paznicul cuvintelor

Binecunoscuta intervenție a lui Marin Bucur împotriva „criticilor” oracului, prețioși și ridicoli...

azi în librării

- EDITURA „CARTEA ROMĂNEASCĂ” — VASILE ZAMFIR: „Nervurile toamnei...”
- EDITURA „DACCIA” — B. P. HASDEU: „Dudaș Manuca...”
- EDITURA „MINERVA” — G. GALACIŢION: „Jurnal I...”

Desen de MIHAI GHEORGHE

Viața cere viață

George Iarin

Homer

Cunoșteam un bătrîn păgănit care dormea toată ziua, ca o insectă, pe unghia snarelui. Din cînd în cînd deschidea un ochi ros de albeală, asculta lumea o clipă, apoi îl închidea din nou, de parcă s-ar fi temut să nu curgă pe acolo timpul pînă la oasele sale.

Era surd. Era mut. Dar ce cîntece, doamnă, șoptea harba lui vîlnindu-se-n vînt prin împărățiile Umbrei.

Acustică

Mi-am smuls din urechi toate sunetele care au năvălit în capul meu, precum soldații într-un oraș parăsit. Acum urechile îmi sînt goale pînă dincolo de cer și se răscesc prin lume încercînd să pescuiescă măcar foșnetul păsărilor care-mi străbat singele. Degeaba, însă. Sînt surd ca timpul asurzit de farami în oasele piramidelor. Dnar atunci cînd scriu, mai aud cîte-un cuvînt frumos cu virtul creionului.

Migrenele

Lumii îi dărniesc această nebulosă — capul meu — pulsînd în întuneric. Ce-o ascunde larva unei stele, ce-și devorează-nct lumina. Acolo doarme o moară de vînt cu aripile fracturate.

Acolo foșnește-un rîmp pe care ard mormane de evenimente.

Acolo se destramă achelele unei păsări, din care și-a făcut melancolia mea o casă. Acolo se răscesc popoare de semințe hîntuite de nebulă unor migrații inutile.

Acolo se aud explozii de nervi ce devastază continente de celule.

Acolo se întimplă un război perpetuu, de emoții obscure care se sfîșie între ele, dar nu reușesc să se ucidă nicîdată.

Acolo e o liniște feroce ca un pînjan, care-mi înfășoară cuvintele într-o plasă viscoasă, tălmăcindu-le pentru viitoarele-l ospățuri...

Acolo sînt migrenele mele, ca un mormur de marea, pregătind invazii în insulele fericite ale Poeziei.

Poeții

La picioarele orașelor se luminează grîul de o umire nouă. Pleacă-n munți săpăda să-și lingă-n vole rănilor. E primăvară pînă în nasele nevăzute ale sunetelor...

Acum, prin mînsărele albastre ale vîntului și prin subsolurile terții și prin marile cenuși ale cuvintelor, se nasc — înfiorați de-auzul lor — poeții.

Desen de MIHAI GHEORGHE

Jucătorul

De cînd m-am născut, pe un țărîm veghet de așezite faruri,

la marginea mării, în vis, cu vînturi violente Joe zaruri.

Întîi am pierdut un amurg, apoi cîteva anotimpuri,

și astfel, pe rînd, s-au golit huzunarele mele de timpuri...

Timpul copilăriei s-a dus fragil și-auriu — o ninsoare de jecuri obscure plutind prin încăperi fosforescente.

Timpul iubirii-a pierit în nori, spulberat de sărutul, ca praful de platină din părul bătrînilor fluturi.

Cîntec

În ora cînd, în namna narbă,

plîng vînturile-n cuști de lărbă și cînd tristetea mea e ruda

eu-n dans frumos, de paparudă, prin veci grădini și trece lărbă,

cu singele holnăy de cară, pierdute, vîrșele să-mi caut

cum — degetele, rîni pe-un flaut, cum — nările, mîrseme crude

în carnea unor fructe ude unde hătrîni fauni uitare

ceasu ce umbra îmi măsoară de cînd, sub stete fosforescente,

sînt doar o lungă așteptare a așteptării viitoare.

— Vă rog să-mi permiteți ca prima întrebare să fie legată de un fapt senzational: am citit undeva, într-o revistă, că în Australia s-au descoperit niște pietre căzute din spațiul sideral și că pe aceste pietre s-au găsit enzime. Considerați care posibil ca alte planete din sistemul nostru solar să adăpostească forme de viață?

— Convingerea mea nu e deosebită de convingerea oricărui biolog materialist. Adică, teoretic nu putem respinge ideea că viața e posibilă și pe alte planete și foarte posibil există și pe alte corpuri cerești viață, nu numai pe pămînt. Chiar mai mult decît atât, există unele dovezi, e drept, indirecte și adesea indiscutabile în dependență cu poziția diferitelor comenzi de știință. Aceste dovezi, dacă le privim mai larg reprezintă un ansamblu de fapte care, în fond, foarte converg către ideea esențială că materia vie, viața, e rezultatul evoluției materiei anorganice, viața înțelegem strict biologic, ca o formă de mișcare complexă, e rezultatul apariției unor grupe de substanțe organice și a interacțiunii dintre ele și condițiile de mediu, ca atare răspund la problemele originii vieții pe pămînt și nu numai pe pămînt trebuie căutat răspunsul la problema originii substanțelor care stau la baza vieții.

— Dar, de obicei ne gîndim numai la pămînt.

— Sigur că judecățile în această privință sînt limitate. Omul e sclavul cunoștințelor sale. Cînd vorbim de viață nu ne imaginăm decît formele terestre. Chiar cînd vorbim de originea vieții în univers noi, mărturisim sau nu tot la viața terestră ne gîndim. Cu aceste rezerve, o serie de fapte din domeniul biologiei materiale, astrofizicii, astrochimiei, geologiei, ne arată că substanțele organice care stau la baza vieții pe pămînt există și în univers.

— Care substanțe?

— Compuși carbonului. Începînd cu stielele de diferite ordine cu temperaturi ridicate și terminînd cu spațiul cosmic interstelar unde găsim de asemenea compuși ai carbonului. Multe date precise arată că în componența unor meteorizi care cad pe pămînt există compuși ai carbonului foarte complezi și foarte apropiați de cei pe care îi cunoaștem în compoziția materiei vii de pe pămînt. Aceasta problemă e discutată viu. Unii susțin că aceste substanțe sînt rezultatul activității vieții de pe un corp ceresc, alții spun că reprezintă momente în evoluția materiei anorganice.

— Deci nu se poate spune că nu avem nici un fel de dovezi.

— Nu avem dovezi directe ale existenței vieții terestre. Dar dovezi că puțin ale posibilității evoluției materiei anorganice către materia vie chiar apropiată de cea de pe pămînt, avem.

— Atunci noua știință exobiologia nu e o fantasmagorie?

— Este pe deplin justificată apariția ei ca știință care are ca obiect de studiu toate cunoștințele noastre despre viața în spațiul extraterestru. E o știință care spre deosebire de celelalte științe se constituie practic înainte de acumularea faptelor. S-ar putea crede că e o acțiune pripită. Sînt sigur că va da rezultate rapide, ea strînge faptele cele mai neînsemnate și le structurează, fapte care în alte împrejurări ar fi fost neglijate.

— Dar biologia, ce obiect are și ce urmărește ea? Aparent orice elev ar ști să răspundă la această întrebare, dar mi se pare că în biologie ca și în alte științe chiar în definirea obiectului, lucrurile nu sînt chiar atât de simple.

— Desi definițiile se încalecă unele pe altele, totuși — biologia studiază forma biologică de mișcare a materiei, și preciza: forma biologică de organizare și mișcare a materiei și ar contenez asupra acestei noțiuni de organizare pentru că deși de obicei noțiunea de organizare e legată de științele sociale, organizarea

— Cum?

— Microorganismele le folosesc ca hrană. Atunci nu există viață, era un mediu steril. Sîntem în domeniul ipotezelor, nu se pot verifica pe pămînt, poate pe alte corpuri cerești.

— Imi vine să întreb din nou, ce este viața?

— Pentru ce caracteristicile fiziologice și anatomice ale omului n-au suferit mari modificări care să corespundă noilor împrejurări, transformărilor tehnice și sociale.

— Cum?

— Nici celelalte specii n-au suferit modificări. Dar omul s-a schimbat cel mai mult; relațiile lui, evoluția socială, organizarea indivizilor, l-au schimbat. Am să vă dau un exemplu: în ceastele reprezentă un grup cu o structură rigidă din pricina trăsăturilor lor morfologice; nu pot să crească, fiind mici nu se dezvoltă sistemul nervos, respiră prin trahee, aerul vine pe tub direct în celule, ele n-au perspective evolutive. Și totuși, insectele reprezintă un vîrf al existenței vieții pe pămînt. Ele au realizat formule sociale de existență: abinele, termitule. Ce sînt aceste forme de organizare? Individii aici tot așa au ramas, dar s-au schimbat relațiile. N-a fost așa ia început.

— Au existat albine care duceau viață solitară?

— Da, există și acum. Interesant că această viață socială a făcut posibilă depășirea rigidității lor morfologice. Albinele în stup se comportă ca un întreg, de pildă, mențin o temperatură care nu scade sub 13 grade.

— Cum?

— Prin aglomerarea lor în ciorchine și prin contracții musculare care degajă căldură. Stupul se comportă ca un organism homeoterm. Nou-tatea omului e pe acest plan, el nu se poate apăra decît prin activitatea sa în cadrul societății. Prin organizarea societății de așa natură încît să împiedice deteriorarea mediului, pentru că numai individul în parte nu poate deteriora mediul. Acesta este unul din scopurile biologiei: de a apăra mediul.

— S-ar putea ca omul să se adapteze la condițiile mediului alit de rapid schimbate de avîntul unei tehnologii înaintate? S-ar putea ca o înțelegere completă a codului genetic și a semnificației sale să ducă la modificarea sistemelor vii, deci la apariția unui nou adaptat complet la noile condiții ale mediului?

— Deocamdată nu se poate interveni nici în structura unei bacterii. E prea complicat să vișăm la o intervenție în structura genetică a omului. Dacă lasăm speranțele oamenilor pe aceasta, scopul fundamental al biologiei nu e modificarea eredității omului, ci protejarea mediului în care trăiește omul, crearea, pe baze biologice a unor plante și animale mai productive, pe baza variabilității genetice provocate și a metodelor moderne ale selecției, prin elaborarea mijloacelor de luptă biologică împotriva diferitelor dăunători ai agriculturii și sănătății.

În pădurea tropicală

— Energia nucleară?

— Dar ea e și mai periculoasă pentru că deșeurile ei sînt radioactive. Trebuie găsite niște soluții pentru aceste probleme. Scopul: apărarea mediului biologic și a mediului abiotic în care trăiesc celelalte specii, să păstrăm cît mai curată viața pe pămînt, pentru că ea este nu un factor estetic care ne dă sentimente, ci ea constituie însăși condiția existenței noastre ca specie. Există o lege biologică fără excepție: în orice biogenoză o specie poate să persiste atît timp cît deseurile proprii ei activități sînt eliminate din acel mediu, dacă ele nu sînt eliminate și ajung la un anumit prag specia dispare. La om această lege nu e respectată, pentru că deșeurile activității umane, și capatul proporții plantare. Biologia trebuie să deschidă ochii oamenilor, să înțeleagă că problema protecției mediului nu e un lux sau o moda, ci o problemă absolut vitală.

— Ideea aceasta e binevenită și se asociază în mod fericit cu intențiile revistei noastre de a dedica un număr problemelor de protejare a mediului. Acum vreau să vă spun că am auzit prima dată de dumneavoastră pe prilejul expediției în Africa, Era în 1931?

— Da, La expediția organizată sub egida Ministerului Învățămîntului, au participat oameni din Cluj, București, Cîmpulung Muscel.

— Ce profesii?

— Patru biologi, un medic, tehnicieni.

— Scopul?

— Adunare de material botanic și zoologic cît mai bogat posibil. Personal m-am ocupat de adunare de material din apele africane. Expediția a avut și un scop tehnic: verificarea mașinilor românești și a altor produse românești. În noiembrie 1931 am ajuns și în aripile ne-am întors. Am traversat Africa de la Dakla la Mombasa pe marele Oceanul Indian. Am trecut prin 12 state. Dificultăți multe, situații grele. Am cunoscut natura africană, realitatea ei, populația, toate categoriile de oameni, am dormit pretutindeni: în tabere, sub cerul Africii.

— Cum este Africa?

— Totul în Africa e la altă scară decît ne putem imagina: toate noțiunile se schimbă, toate care par atît de bine stabilite aici, aceluiașă altă dimensiuni.

— Se hiperbolizează Totul?

— Noi, să zicem, trecem printr-o pădure, e frumoasă, mirase bine, ne incintă ne odihnesc. În Africa nu există așa ceva. Iarba africană e groasă cît degetul firul de iarbă, înșipuită-vă înălța de 3-6 metri în care pătrunzi doar bînduți și drumul cu un cuțit. Arboreii 40-50 m înălțime, o pădure uscată pînă de spini, nici pădurea ecuatorială, nici savana nu se potrivește cu noțiunea de frumos acceptată de noi. E ceva copleșitor, greu de descris.

— Pămîntul Africii cum e, seamănă cu pămîntul nostru?

— Drumurile sînt complet diferite. Soselele ondulate au culoarea cărămizii arse. Continentul african e și mai stabil, nu s-a unit de mii de ani din lui. Aceste argle sînt arse de sare de milioane de ani și transformate în cămînda aceasta care acoperă toate drumurile.

— Cum sînt undulate?

— De-a curmezisul drumului, din cauza circulației, din interacțiunea acestui sol cu masele s-au format valuri înalte de 4-5 cm, distanța între undule este de 40-50 cm. Pe asemenea drum dacă circuli cu 50 la oră mașina se dezagregă pentru că vibrația mașinii intră în rezonanță cu oscilațiile drumului. Pur și simplu se descompune. Trebuie circulat repede, cu peste 60 la oră.

— Soarele Africii cum strălucește?

— În fiecare zi în sudul Saharei temperatura e de 40-50 grade la umbră, noaptea 6°, sînt oscilații mari. Două-trei luni n-am văzut nici un nor pe cer.

— Cerul cum este, ce albastru are?

— Spre cenusi. Foarte mult praful ridicat. Soarele e ca și aici, numai că la amiază cade complet vertical, n-ai umbra.

— Cum ați suportat căldura?

— Echipajul s-a dovedit rezistent, circulam și lucram, fără întrerupere și lucram intens. Majoritatea europeanilor suportă ușor căldura. Atmosfera e foarte uscată. Se evaporă imediat transpirăția, și corpul se termoreglează. În zona ecuatorială, altelea, temperatura e mai scăzută, 30-35°, însă umezeala aerului e aproape

de saturație, sursă la sută. Transpiră abundent dar nu se evaporă nimic.

— Apele, cum sînt, alifet decît apele obișnuite?

— Apele stătătoare sînt infectate cu paraziți care dau boli incurabile. Stăteam zile în gir pe malul unui lac și nu ne puteam spăla. Apa era o problemă mare. Fluvii și sîmii mari cu mult decît fluviiile noastre. Bogăția de specii de animale impresionantă.

— Culoarea?

— În multe locuri apele sînt roșietice din pricina solului.

— Sahara?

— N-am fost decît la margine, în Nigeria și Ciad. M-a impresionat prin caracterul dezoșant și totuși atrăgător. Praful mărșăni, totul e bej, peste nisipul saharian cresc unele plante, și trec oamenii cu cămile, reușesc să reziste. E o mare asprimă a naturii care s-a adîncit și pe chipul oamenilor.

— Oamenii cum sînt?

— Eu am impresia că e o trăsătură general omenescă: atunci cînd oamenii trăiesc în condiții grele ei știu că nu pot supraviețui decît avînd încredere unul în altul și ajutîndu-se. Am simțit asta în toate părțile. N-am avut nici un fel de conflicte, de neplăceri. Ne-am înțeles. Aveam încredere în noi, și noi, de asemenea, în ei.

— Cum arătau?

— Săraci, slabi, fîmînzi, uscățivi, îmbrăcați cu foarte multe pînzeturi care îi protejează împotriva căldurii, a insectelor și a prafului de nisip. Oamenii pentru care distanțele nu contează. Se mulțumesc să plece la drum de sute de kilometri pe jos sau călare pe o cămilă, cu niște cormule într-o traistă și cu un burduf de apă.

— Numai hărțăjiți traversează desertul?

— N-am întîlnit familii. Dar și pe această săracie se găsește oameni care o exploatează. În perioada secetoasă cînd pe întinderi mari se vede criza de apă am întîlnit la marginea desertului un niș linga care se dădea stăpînului lui și percepa taxă pentru apă de la oamenii care veneau de la mari distanțe cu vase din jumătăți de dovleac duse pe cobîlșie. Nevoia de apă, de care nu te poți lipsi deloc, este cîunt exploatarea.

— Oamenii acia erau prietenoși?

— Foarte politicosi, prietenoși, exuberanți, veseli, săritori, gata să facă orice muncă.

Un vîntor

— Cum erau stielele în care locuiau?

— Satul propriu-zis era o aglomerare de colibe făcute din iarbă împletită acoperite cu o scufie cilindrică tot de iarbă, fără ferestre. Acolo stă toată familia. Satul se află în mijlocul brusiei o a bucată de pămînt pe care se cultivă: mei, arahide, marioic. Nu au cui să vîndă, n-au nici scule, nici bani. Bolile, mai ales malarie, li macină pe tot.

— Animalele, le-ați văzut?

— Primul grup de elefanți l-am văzut în Zair în apropiere de lacul Rudolf, spre granița de răscruț a Zairului, și primul grup de bivoli africani, aniloge, zebră girafe.

— Le-ați văzut de aproape?

— Da, în mari rezervații care se întind pe sute de mii de hectare. Animalele sînt în grup și nu se sperie de om de la o oarecare distanță. Mamutele le-am văzut pe drum și în copaci, șerpii fugeau prin țara noastră.

— Pe dumneavoastră, ce biolog, ce v-a interesat?

— Eu am adunat faună măruntă: insecte, crustacee, viermi, pești, moluște.

— Ați descoperit noi specii?

— Asta se va arăta greu. Vor fi niște lucruri interesante pentru că fauna aceasta măruntă e departe de a fi cunoscută.

— Cum ploua la Ecuator?

— Foarte puțin. A fost o umire pentru tot ce știam dinainte, că la Ecuator plouă în fiecare zi. Ploua scurt, iorential, cu lunete și fulgere puternice. Apoi se insensina brusc, apărea soarele, o mare umezeală, nu se evaporă nimic.

— Cum ați lucrat în Africa?

— Aveam o barcă cu motor pneumatică plecam dimineața cu instrumentele pe lac, de pe fundul apei adunam, desertam în borcane, în formă, în alcool tot ce strîngeam, le aduceam, le triam, le cercetam, le determinam.

— Cum vă amîniți acum de această călătorie?

— Nică nu-mi vine să cred că a fost o realitate. Era un vis al meu de cînd eram copil, să merg în Africa. La foarte puțini li se implinesc visurile din copilărie. Atunci cînd mi s-a propus să conduc acest grup nu aveam convingerea că se va face expediția, dar chiar că uitate nu puteam să refuz așa ceva. Trebuie să mărturisesc că în drum spre Africa cu vaporul pe Mediterana, trecînd prin locurile care au aprins imaginația copilăriei mele: vulcanul Stromboli, pe unde au ieșit călătorii lui Jules Verne, din centrul pămîntului, insula contelui de Monte Cristo din romanul lui Dumas, parcă nu-mi venea să cred că eu eram cel care vedeam: Marsilia, Oceanul Atlantic, Dakarul și Capul Verde pe care mi le imaginam din cărțile de geografie.

— Cum era Capul Verde?

— Era ceva care depășește imaginația. Din păcate grîjile, preocupările vieții de fiecare zi, legate de spălat, mîncat și alte dificultăți, din păcate toate astea ne făceau să uităm unde ne aflăm, ca trăiam ceva une în viață și vînd reușeam să mă scutur de grîji, parcă nu-mi venea să cred că stău pe e saltea pneumatică la poalele unei păduri ecuatoriale. Lacul Ciad m-a emoționat profund, de cînd sînt preocupat de probleme de cercetare hidrologică din copilărie de cînd desenam hărți ale Africii cu lacul Ciad în îndrăzneam să cred că am să merg cu barca pe el. Cînd am ajuns pe mal lui lacului și am văzut papirusul care crește acolo și întînderea lacului am rămas înmărmurit de emoție. Pe malul fluvului Congo era tabăra lui Stanley, marele explorator, cînd în urmă de cînd desenam hărți ale Africii cu lacul Ciad în îndrăzneam să cred că am să merg cu barca pe el. Cînd am ajuns pe mal lui lacului și am văzut papirusul care crește acolo și întînderea lacului am rămas înmărmurit de emoție. Pe malul fluvului Congo era tabăra lui Stanley, marele explorator, cînd în urmă de cînd desenam hărți ale Africii cu lacul Ciad în îndrăzneam să cred că am să merg cu barca pe el. Cînd am ajuns pe mal lui lacului și am văzut papirusul care crește acolo și întînderea lacului am rămas înmărmurit de emoție. Pe malul fluvului Congo era tabăra lui Stanley, marele explorator, cînd în urmă de cînd desenam hărți ale Africii cu lacul Ciad în îndrăzneam să cred că am să merg cu barca pe el. Cînd am ajuns pe mal lui lacului și am văzut papirusul care crește acolo și întînderea lacului am rămas înmărmurit de emoție. Pe malul fluvului Congo era tabăra lui Stanley, marele explorator, cînd în urmă de cînd desenam hărți ale Africii cu lacul Ciad în îndrăzneam să cred că am să merg cu barca pe el. Cînd am ajuns pe mal lui lacului și am văzut papirusul care crește acolo și întînderea lacului am rămas înmărmurit de emoție. Pe malul fluvului Congo era tabăra lui Stanley, marele explorator, cînd în urmă de cînd desenam hărți ale Africii cu lacul Ciad în îndrăzneam să cred că am să merg cu barca pe el. Cînd am ajuns pe mal lui lacului și am văzut papirusul care crește acolo și întînderea lacului am rămas înmărmurit de emoție. Pe malul fluvului Congo era tabăra lui Stanley, marele explorator, cînd în urmă de cînd desenam hărți ale Africii cu lacul Ciad în îndrăzneam să cred că am să merg cu barca pe el. Cînd am ajuns pe mal lui lacului și am văzut papirusul care crește acolo și întînderea lacului am rămas înmărmurit de emoție. Pe malul fluvului Congo era tabăra lui Stanley, marele explorator, cînd în urmă de cînd desenam hărți ale Africii cu lacul Ciad în îndrăzneam să cred că am să merg cu barca pe el. Cînd am ajuns pe mal lui lacului și am văzut papirusul care crește acolo și întînderea lacului am rămas înmărmurit de emoție. Pe malul fluvului Congo era tabăra lui Stanley, marele explorator, cînd în urmă de cînd desenam hărți ale Africii cu lacul Ciad în îndrăzneam să cred că am să merg cu barca pe el. Cînd am ajuns pe mal lui lacului și am văzut papirusul care crește acolo și întînderea lacului am rămas înmărmurit de emoție. Pe malul fluvului Congo era tabăra lui Stanley, marele explorator, cînd în urmă de cînd desenam hărți ale Africii cu lacul Ciad în îndrăzneam să cred că am să merg cu barca pe el. Cînd am ajuns pe mal lui lacului și am văzut papirusul care crește acolo și întînderea lacului am rămas înmărmurit de emoție. Pe malul fluvului Congo era tabăra lui Stanley, marele explorator, cînd în urmă de cînd desenam hărți ale Africii cu lacul Ciad în îndrăzneam să cred că am să merg cu barca pe el. Cînd am ajuns pe mal lui lacului și am văzut papirusul care crește acolo și întînderea lacului am rămas înmărmurit de emoție. Pe malul fluvului Congo era tabăra lui Stanley, marele explorator, cînd în urmă de cînd desenam hărți ale Africii cu lacul Ciad în îndrăzneam să cred că am să merg cu barca pe el. Cînd am ajuns pe mal lui lacului și am văzut papirusul care crește acolo și întînderea lacului am rămas înmărmurit de emoție. Pe malul fluvului Congo era tabăra lui Stanley, marele explorator, cînd în urmă de cînd desenam hărți ale Africii cu lacul Ciad în îndrăzneam să cred că am să merg cu barca pe el. Cînd am ajuns pe mal lui lacului și am văzut papirusul care crește acolo și întînderea lacului am rămas înmărmurit de emoție. Pe malul fluvului Congo era tabăra lui Stanley, marele explorator, cînd în urmă de cînd desenam hărți ale Africii cu lacul Ciad în îndrăzneam să cred că am să merg cu barca pe el. Cînd am ajuns pe mal lui lacului și am văzut papirusul care crește acolo și întînderea lacului am rămas înmărmurit de emoție. Pe malul fluvului Congo era tabăra lui Stanley, marele explorator, cînd în urmă de cînd desenam hărți ale Africii cu lacul Ciad în îndrăzneam să cred că am să merg cu barca pe el. Cînd am ajuns pe mal lui lacului și am văzut papirusul care crește acolo și întînderea lacului am rămas înmărmurit de emoție. Pe malul fluvului Congo era tabăra lui Stanley, marele explorator, cînd în urmă de cînd desenam hărți ale Africii cu lacul Ciad în îndrăzneam să cred că am să merg cu barca pe el. Cînd am ajuns pe mal lui lacului și am văzut papirusul care crește acolo și întînderea lacului am rămas înmărmurit de emoție. Pe malul fluvului Congo era tabăra lui Stanley, marele explorator, cînd în urmă de cînd desenam hărți ale Africii cu lacul Ciad în îndrăzneam să cred că am să merg cu barca pe el. Cînd am ajuns pe mal lui lacului și am văzut papirusul care crește acolo și întînderea lacului am rămas înmărmurit de emoție. Pe malul fluvului Congo era tabăra lui Stanley, marele explorator, cînd în urmă de cînd desenam hărți ale Africii cu lacul Ciad în îndrăzneam să cred că am să merg cu barca pe el. Cînd am ajuns pe mal lui lacului și am văzut papirusul care crește acolo și întînderea lacului am rămas înmărmurit de emoție. Pe malul fluvului Congo era tabăra lui Stanley, marele explorator, cînd în urmă de cînd desenam hărți ale Africii cu lacul Ciad în îndrăzneam să cred că am să merg cu barca pe el. Cînd am ajuns pe mal lui lacului și am văzut papirusul care crește acolo și întînderea lacului am rămas înmărmurit de emoție. Pe malul fluvului Congo era tabăra lui Stanley, marele explorator, cînd în urmă de cînd desenam hărți ale Africii cu lacul Ciad în îndrăzneam să cred că am să merg cu barca pe el. Cînd am ajuns pe mal lui lacului și am văzut papirusul care crește acolo și întînderea lacului am rămas înmărmurit de emoție. Pe malul fluvului Congo era tabăra lui Stanley, marele explorator, cînd în urmă de cînd desenam hărți ale Africii cu lacul Ciad în îndrăzneam să cred că am să merg cu barca pe el. Cînd am ajuns pe mal lui lacului și am văzut papirusul care crește acolo și întînderea lacului am rămas înmărmurit de emoție. Pe malul fluvului Congo era tabăra lui Stanley, marele explorator, cînd în urmă de cînd desenam hărți ale Africii cu lacul Ciad în îndrăzneam să cred că am să merg cu barca pe el. Cînd am ajuns pe mal lui lacului și am văzut papirusul care crește acolo și întînderea lacului am rămas înmărmurit de emoție. Pe malul fluvului Congo era tabăra lui Stanley, marele explorator, cînd în urmă de cînd desenam hărți ale Africii cu lacul Ciad în îndrăzneam să cred că am să merg cu barca pe el. Cînd am ajuns pe mal lui lacului și am văzut papirusul care crește acolo și întînderea lacului am rămas înmărmurit de emoție. Pe malul fluvului Congo era tabăra lui Stanley, marele explorator, cînd în urmă de cînd desenam hărți ale Africii cu lacul Ciad în îndrăzneam să cred că am să merg cu barca pe el. Cînd am ajuns pe mal lui lacului și am văzut papirusul care crește acolo și întînderea lacului am rămas înmărmurit de emoție. Pe malul fluvului Congo era tabăra lui Stanley, marele explorator, cînd în urmă de cînd desenam hărți ale Africii cu lacul Ciad în îndrăzneam să cred că am să merg cu barca pe el. Cînd am ajuns pe mal lui lacului și am văzut papirusul care crește acolo și întînderea lacului am rămas înmărmurit de emoție. Pe malul fluvului Congo era tabăra lui Stanley, marele explorator, cînd în urmă de cînd desenam hărți ale Africii cu lacul Ciad în îndrăzneam să cred că am să merg cu barca pe el. Cînd am ajuns pe mal lui lacului și am văzut papirusul care crește acolo și întînderea lacului am rămas înmărmurit de emoție. Pe malul fluvului Congo era tabăra lui Stanley, marele explorator, cînd în urmă de cînd desenam hărți ale Africii cu lacul Ciad în îndrăzneam să cred că am să merg cu barca pe el. Cînd am ajuns pe mal lui lacului și am văzut papirusul care crește acolo și întînderea lacului am rămas înmărmurit de emoție. Pe malul fluvului Congo era tabăra lui Stanley, marele explorator, cînd în urmă de cînd desenam hărți ale Africii cu lacul Ciad în îndrăzneam să cred că am să merg cu barca pe el. Cînd am ajuns pe mal lui lacului și am văzut papirusul care crește acolo și întînderea lacului am rămas înmărmurit de emoție. Pe malul fluvului Congo era tabăra lui Stanley, marele explorator, cînd în urmă de cînd desenam hărți ale Africii cu lacul Ciad în îndrăzneam să cred că am să merg cu barca pe el. Cînd am ajuns pe mal lui lacului și am văzut papirusul care crește acolo și întînderea lacului am rămas înmărmurit de emoție. Pe malul fluvului Congo era tabăra lui Stanley, marele explor

Lovinescu

Nu numai „la aniversări și ocazii solemne...”

Excedențel pe Lovinescu, ne amintim cuvintele criticului la centenarul marelui său marșal: „Pe morți nu trebuie să-i cinșim numai comemorându-i la aniversări și ocazii solemne, ci să-i aducem printre noi, oriunde e nevoie de exemple și de îndreptare în dialectica unei culturi, ale cărei progrese nu ies decât din eforturi contradictorii”.

Lovinescu rămâne actual în primul rând prin această capacitate de raportare selectivă a tradiției la realitatea istorică și vremii sale, prin erozul în răspundere morală și mistuina directoare a criticii literare. Logica internă în virtutea căreia întreaga lui operă stă sub semnul sensului militantismului său și găsim în teoria sincronismului său o spiritul veacului, teorie a cărui însemnată conștiință nu în originalitatea ideilor, ci în valoarea semnificațiilor sociale și estetice anticonservatoare pe care o reprezintă în acel moment istoric în mișcarea de idei din România, saturată de apologia patrimonialismului feudal; sincronismul lovinescian nu a fost o vesală caricatură pentru imitarea tuturor modelelor străine, așa cum amând mnd caricatural l-au prezentat adversarii, ci a gravă și responsabilă pledoarie pentru cultivarea valorilor naționale prin asimilarea creațiilor a valorilor culturale și științifice universale, în opoziție cu teza izolării și a fi excelsă, așa cum mulți „imitația” a preconceptizat-o criticul nu pe planul culturii, ci pe planul tehnicii, exaltându-i și democrații, ale căror căutări erau scoțite de ideologia conservatoare în incompatibilitate cu structura socială și culturală românească. În spiritul teoriei sincronismului în lupta cu tradițiile sale liberale dar cu o intuiție politică ce depășea cu mult ideologia liberală a vremii, el a demonstrat în opera sa științifică însemnătatea istorică a momentului 1848 în dezvoltarea științelor românești. Miștind pentru concordanța principiilor estetice și celor politice și sociale, Lovinescu traduce această poziție în viața literară, pe de o parte pentru o campanie pe toate planurile împotriva romantismului pasiv și a literaturii în care „elementul real se vede în sine factural și în viața fizică”, pe de altă parte, pentru o luptă socială împotriva „plădăriei pentru o literatură sincronă, cu spiritul veacului, o proză obiectivă, izvoată din observație socială”. În primul articol apărut în noua serie a „Șburătorului”, criticul își definește programul de lucru: „Existența omului în viața de categorie timpului și spațiului fizic, trebuie să intrăm în timp și să ne fixăm în cronologie”. Sensul social și estetic al sincronismului lovinescian este astfel al literaturii contemporane în idealizarea formelor primare de viață și de expresie, în căutarea elementelor tradiției, prin imitarea formelor a unor curente străine. „Nu tot ce e nou și se răspândește reprezintă și o valoare pozitivă”, difuziunea nu implică și valabilitate. În ciuda etichetelor care i s-au aplicat ne rind după timp și după timpuri, Lovinescu este un autor al decorației, un autor al unei „proze de spirit obțuz, incapabil să guste elementul nouator. Lovinescu nu a fost nici una, nici alta: a avut simțul valorilor, indiferent sub ce formă estetică apăreau și nu întimplător, el primul critic care a crezut în vechiul Ion Barbu, a decis în pastica produsă de creația rumea „duzina de simonbarbu”, străduindu-se a rupe a oricărui tradiții artistice de libertate absolută [] o libertate saturnală de sclav boal”.

Cu aceeași forță selectivă și-a definit criticul, pentru sine și pentru contemporani, sensul patrimonialului spiritual al lui Titu Maiorescu. El a respins jumismul politic drept „o grăoare de diagnoză socială”, a înlocuit teza autonomiei absolute a artei față de societate cu principiul determinat al sincronismului între viața spirituală și condițiile economice și morale ale societății, păstrând însă cu consecvență teza autonomiei factorului artistic și a îndreptării axiologice și combatând confuzia valorilor. „Artistul trăiește în sine clasele sale sociale, al neamului său, al epocii sale, al omenirii în genere”, el nu poate fi scos din timp și spațiu []. Valorile estetice nu trebuie, desigur, confundate cu valorile sociale, nu trebuie să se judecă axiologic și combatând confuzia valorilor. „Artistul trăiește în sine clasele sale sociale, al neamului său, al epocii sale, al omenirii în genere”, el nu poate fi scos din timp și spațiu []. Valorile estetice nu trebuie, desigur, confundate cu valorile sociale, nu trebuie să se judecă axiologic și combatând confuzia valorilor. „Artistul trăiește în sine clasele sale sociale, al neamului său, al epocii sale, al omenirii în genere”, el nu poate fi scos din timp și spațiu [].

și Titu Maiorescu

vulgarizator de principii și norme. Indemnatul...” După părerea sa, critica maioresciană culturală, generală, normativă și prin urmare de direcție orientativă, alunge la bilantul realizării ei, în afară de o singură notă pozitivă: „Peștii de critică (1886) și chiar dacă mai puțin de aci înainte până în 1909 nu întră decisiv în forme de specializare estetică și literară, Lovinescu la din articolul amintit, ca suprem argument, afirmatia mult discutată prin care Maiorescu însuși recunoștea că „într-o parte din activitatea sa, el nu a putut să nu se considere că progresul cultural și literar realizat cu ajutorul unei asemenea critici nu o mai reclama în aceeași măsură, ha ea poate uneori chiar să dispună, cu condiția totuși de a reveni atunci când va fi nevoie de un energie „în lătruri”. Și Lovinescu tragea concluzia: lupta împotriva formelor fără fond formază „axa” întregii critici maioresciene, ea nu se mai produce fără presușung mobil. De ar trebui să verificăm o aserțiune, am putea constata cu necesitate că mobilul criticii maioresciene a fost neconștient (implicat), sau conștient, dar nu conștient de sine, ci conștient estetic, astfel să o soată din confuzia unde o aduseseră improvizativă numeroșii barzi patrioți. Critica lui a fost, nici vorbă, culturală și literară în timo, două cum a fost, totuși, estetică și literară de la început și până la sfârșit. O excepție critică asupra noștrii române de la 1867, adică de la nodul îndrumării estetice și practice prin care criticul stia ce trebuie să ceară de la o literatură în curs de afirmare.

Pentru ce să putem privi o situație de fapt e util să ne oprim la observația temeinică și de mai multe ori formulată după care critica maioresciană, în ansamblul ei, se constituie mai întâi prin negație pentru a trece apoi în fața afirmărilor. Lecătura de continuitate între cele două faze rămâne să fie evidentă mai cu seamă în filiera literară. Cu alte cuvinte, după 1886 critica maioresciană se întrecește (în consens cu negația anterioară) sărtoare numai pe un teritoriu literar. Mișcările ei de investigație vor fi, în felul lor, fragmentare și un imobilism ce apare exagerat, însă explicabil prin formația intelectuală a unui critic „fidel prin fața umă credințelor formulate în tinerete, incapabil de tranșanți în materie de convingeri”, cum constată cu dreptate Lovinescu în mod paradoxal, deși restrânge „schematic” la câteva

reprezentanți ai comitetelor conservatoriste alături în deceniul al patrulea pe poziții marșale de dreapta, criticul răspunde printr-o patetică profuzie de credință: „Trag mai departe braza învățătorului meu, eu o îndepărtă de omul ce nu are a se înclina în fața omului”. A continua Jucărea înseamnă „a-l căuta mai departe opera [] în sensul adăririi la o ideologie pozitivă, care pășuiește a deveni doar o „modă” de înșelăciune personală, ci la o atitudine de strună estetică morală”.

Dacă ne gândim că în mai puțin de un deceniu, exegeza românească a înregistrat ocoli cercetării cu caracter monografic asupra lui Lovinescu, și că o asemenea este adărită ne dăm seama că deși un alt critic român nu a exercitat o influență atât de mare asupra noastră. Faptul poate să apară privit printr-o notă linguistică, drept o similitudine adomestice în jurul unei teme lexicologice, care promovă prin repetiție o senzație de saturare, aglomerată doar de încredințarea unor outsideri de a scribina discordia mălămă între exegeți. Dacă judecăm însă această „modă” de cercetare nu cu „prepoziții” și „epitete”, ci cu „prepoziții” și „epitete”, așa cum le vede Călinescu de critic, se pot spune că o asemenea în viața literară actuală, înseamnă însă de a se „conștientiza” de a se „conștientiza”, departe de a fi excelsă, așa cum mulți „imitația” a preconceptizat-o criticul nu pe planul culturii, ci pe planul tehnicii, exaltându-i și democrații, ale căror căutări erau scoțite de ideologia conservatoare în incompatibilitate cu structura socială și culturală românească. În spiritul teoriei sincronismului în lupta cu tradițiile sale liberale dar cu o intuiție politică ce depășea cu mult ideologia liberală a vremii, el a demonstrat în opera sa științifică însemnătatea istorică a momentului 1848 în dezvoltarea științelor românești. Miștind pentru concordanța principiilor estetice și celor politice și sociale, Lovinescu traduce această poziție în viața literară, pe de o parte pentru o campanie pe toate planurile împotriva romantismului pasiv și a literaturii în care „elementul real se vede în sine factural și în viața fizică”, pe de altă parte, pentru o luptă socială împotriva „plădăriei pentru o literatură sincronă, cu spiritul veacului, o proză obiectivă, izvoată din observație socială”. În primul articol apărut în noua serie a „Șburătorului”, criticul își definește programul de lucru: „Existența omului în viața de categorie timpului și spațiului fizic, trebuie să intrăm în timp și să ne fixăm în cronologie”. Sensul social și estetic al sincronismului lovinescian este astfel al literaturii contemporane în idealizarea formelor primare de viață și de expresie, în căutarea elementelor tradiției, prin imitarea formelor a unor curente străine. „Nu tot ce e nou și se răspândește reprezintă și o valoare pozitivă”, difuziunea nu implică și valabilitate. În ciuda etichetelor care i s-au aplicat ne rind după timp și după timpuri, Lovinescu este un autor al decorației, un autor al unei „proze de spirit obțuz, incapabil să guste elementul nouator. Lovinescu nu a fost nici una, nici alta: a avut simțul valorilor, indiferent sub ce formă estetică apăreau și nu întimplător, el primul critic care a crezut în vechiul Ion Barbu, a decis în pastica produsă de creația rumea „duzina de simonbarbu”, străduindu-se a rupe a oricărui tradiții artistice de libertate absolută [] o libertate saturnală de sclav boal”.

Fără aceste elemente poate cel mai greu de deținut al lovinescianismului și sărtoară cel mai greu de transplatant.

Ileana Vrancea

„Scriitoare către Hortensia Papadat-Bengescu, Iași, 1912. (Colecția Ileana Vrancea).”

Desen de ISER

„Critica modernă nu este o disecție pe cadavre fără relații cu viața, nu e o scolastică uscată și o compilație de texte, ci este străbătută și de un spirit creator însușit în viața cărților în raporturile lor multiple, la fel cu acțiunea scriitorului asupra vieții însăși...” (1942)

Remember

Să faci rindul în hirtile unui scriitor care a trecut pe câlălalt tărâm, să adună firmiturile trudei lui îndelungate, să culegi epicele rămase pe întinderea pustie a unei miștări... Mișcarea grea a condeiului, bizara contorsina a cuvintelor, năvala lor sufocantă pe petecul de hirtie, nu este chiar destinul? Mărunte scoteți menajere, enigmatice profurii umane, numere de telefon, scurte caracterizări de personaje, notații febrile, nume de medicamente care nu s-au dovedit miraculoase, reflec laială culoarea și tensiunea celor din urmă zile ale scriitorului, lată amintirile de la „Șburătorul”. El ar fi dorit ca această carte să apară acum, în iulie, când se împlinesc 30 de ani de la dispariția marelui critic, dar tehnica tiparului nu merge totdeauna alături de sufletul unei cărți. Va apare în toamnă, în iarnă, în primăvară, „Luceafărul” publică acest fragment pentru ca astfel Ieronym Șerbu să fie prezent la comemorarea morții marelui său, dascăl.

Se întâmplă însă ca noi înșine să coborâm în îndepărtata adolescență fătăcenașă, exact în această lungă tîrziu; antastic răsunau trimbițele Iarmarocului, Eugen Lovinescu cobora din trenul lăpșit și urca dealul în trăsura hădărogiță a lui Filăluț. I vedeam apoi seara pe sub castanii gril, însoțit de Anton Holban sau de enigmatice femei din clanul lovinescian, Timpuț acela este imaginea mea de paradis. Mai tîrziu, în 1943, Lam călătat în locuința sa din Bd. Elisabeta, cerindu-i un răspuns la ancheta unui ziar de după-amiază. Era asemenea acelor status asiatic care reprezintă funcționari ai cerului. Dar nu știam că sferitei și aproape.

Nicolae Jianu

E. Lovinescu și tînrul scriitor

București 14 august 1939

Scumpa mea prietenă, cum vîd, prelungoții o „sistă”, de altfel necesară. Canicula pe aici s-a potolii de cum am venit; am dat chiar peste o ploaie exagerată de vreo 20 de ore; acum e numai plăcut. Totuși eu sînt foarte nemulțumit și înur-o mare depresiune; evenimentele care ne amenință și se precizează fără puțința de a le lua drept sântă; realități tragice, își mărturisesc că nu am nici o liniște și nici nu am libertatea de spirit necesară pentru lucru — ceea ce nu înseamnă chiar că nu lucrez, ci au ralenți și cu mare dezgust de inutilitatea unei astfel de activități. Scoate-ți Povlnești, scutură-l de praț; dacă mai existăm prin sept. oct., vei fi una din primele ce vei intra în... joc; din jericive, joc literar. Că despre Bătrînu, stătuic meu mă împiedică de a privi dislocările de mușchi ca se potibile. (...) Cred că plec joi — așa că aștept răspungul la Fătălicen.

Cu afecție veche,

L.

În decursul relațiilor mele cu criticul E. Lovinescu, relații din ce în ce mai intime pe plan literar, m-am întredat adesea ori ce-l îndemna să acorde o asemenea soliciitudine și bunăvoință tinerilor care veneau la el din toate cele patru puncte cardinale și înșine din sine că la statură, așezat în fotoliu, cu un zîmbet bun, a-temporal el părea că numai pe acel tînr îl așteaptă, îl așteaptă de-o eternitate. Așadar erau de ajuns câteva pagini de manuscris ca să-i dea dreptul aceluia tînr ca, în fiecare după amiază, între 5 și 7 să-i tulbure casurile de odihnă, de meditație sau de lucru, iar omul masiv, cu părul alb, cu privirile întoarse în sine ca la statură să pună deoparte tocul său de argint și să asculte răbdător, cu dragoste, proza sau versurile tînrului său vizitator. În genere necunoscut și foarte rar cuvîntos. Ce îl îndemna pe acest om să primească în casa sa boema cea mai sordidă, pretențioasă și de multe ori chiar obraznică fără să se minie sau să expulzeze măcar pe unul din acești tineri recalcitranți. Cîtu presupun că tînrul trecut prin timpul C. O. dată m-am gândit chiar că o fi interesat egoist al supraviețuirii, dar ipoteza nu rezista unei analize mai adînci, căci nimeni nu-i putea garanta, nici măcar propria sa competență, care anume din cel descoperit de el în înșina ceva în literatura românească, iar experiența amără cu cei ajuși să ocupe o poziție prominentă în scrierul românesc (vezi Călinescu, Camil Petrescu, Ion Barbu) nu era de natură să-l incurajeze să persevereze în atitudinea sa de generalitate față de tinerii mai ales că relativismul, scepticismul său structural îl împiedicau să-și facă știuturi deose. Să fi fost spirit de sacrificiu? Misterul avea să se dezvăluie mai tîrziu, prin 1942, cînd a apărut volumul omagial consacrat criticului cu prilejul împlinirii vârstei de 60 de ani, volum în care Anonymus Netarius (cel este C. O. Lovinescu) îl face criticului o scurtă schiță biobibliografică. Abia atunci mi-am dat seama că atitudinea sa față de tineri izvora dintr-o mare dragoste pentru literatura română, din credința sa într-o misiune sacră de a încuraja și promova pe tinerii scriitori din care timpul avea să aleagă pe lampadafiori de mine și literaturii române. Atitudinea sa nu era deci dictată de nici un mobil exterior al parvenirii sociale de pildă, carieră, onoruri oficiale etc.), nici de vreun interes personal, ci exclusiv din convingerea să zice chiar ontologică, convingere care transcendea și-l făcea să jertfească cu bucurie situația, poziția socială, carieră numai ca să-și implinescă misiunea pentru care se credea și era într-adevăr curcuz: aceea de a lansa și promova și scrierile pe tinerii scriitori, cu puținie unic în cultura noastră, de dezinteres și de voluție care „mergea pînă la exproprierea propriei sale persoane”, cum altă de frumos se exprimă despre critic însuși G. Călinescu. Deseori am pomenit de Anonymus Netarius, ceea ce este momentul potrivit să-i dăm lui însuși cuvîntul: „Copilul care s-a întimidat față de cei mai în vîrstă, tînrul care în debuturile lui literare s-a simțit alături de stînenii și rece primit, poate și dintr-un exces de sensibilitate, păștea pe urmele suferinței, pe urmele mîsurii, pe urmele experienței — ajunsa la maturitate, avînd o revistă proprie, „cea dintîi grîlă a lui a fost de-a se îndrepta spre tineri, spre debutanți pentru a le usura drumul, dîndu-le înțelegerea și asistența prietenoasă de care nu s-a bucurat el. Proiectul de declarare literar criticului va avea dip în lentile ce vor publica la „Șburătorul”. Din al treilea număr, prin articolul „Ce-i ce vin”, se deschide poartă a tinerilor, propunîndu-le să se selecteze colaboratori noi. Semnalînd atitudinea ca o stare de spirit cu totul deosebită față de tinerii scriitori, el a mai fost adesea repetat de unele publicații prin înființarea de rubrici speciale pentru debutanți. E altceva: desi nu era o revistă de tineri „Șburătorul” se deschidea cu totul tinerilor. Se inserie o primărie a noștrii literare numai pentru că va fi mai controlul unui critic ce l punea la dispoziție nu numai paginile revistei, ci și sprîlîțul lui moral de la îndemnul oral, pînă la articolul anticipativ și consacrat în „Istoria literaturii”.

Precedul criticului nu era emanarea unei stăruie bucată a debutantului, el dară era peștă la întregul lui literatură manuscrisă o bucată bună nu e conștientă, el numai prezenta unui talent clar și virtuos, al numai personalități de care se poate aștepta o dezvoltare normală. De îndată că apă convingerea acesia prezente, nu există nîlînare care să-l întimidă în puțință, ca să nu le întrebînzese pentru a impune atenției publice talentul necunoscut. Nu sînt sigur că ar putea confirma cu mîna pe inimă că într-adevăr, criticul Lovinescu adată încredințat că se află în fața prezentei unui talent, nu pregăta să flocosească toate mijloacele posibile, autoritatea și prestigiul său atit oral cit și în scris, pentru a sprijini un tînr, mergînd pînă la exercitarea influenței sale la reviste și edituri sau la persoane în fruntea unor instituții culturale, el care pentru sine n-ar fi mișcat un deget, el care pentru sine n-a cerut niciodată nimic nimînui, din spirit de independență și din sentimentul unei mindre demnități. Episodul dramatic cu candidatura sa la un fotoliu la Academie, pe care îl relatează amplu în „Amintirile” sale Mihail Șerban, relevă o situație reală, dar și scapă unele detalii psihologice foarte importante. De fapt, criticul s-a lăsat mai mult împins, contaminat de entuziasm și înflăcărare tiferilor din jurul său printre care enumăr pe Eugen Jheleanu, Dan Petrascu, Mihail Șerban și subsemnatul, hotărîndu-se abia în ultima clipă să-și pună candidatura, deși și atunci nătrua un mare pesimism în privința rezultatului. În naivitatea noastră, noi, tinerii scoteam că era o imposibilitate să nu fie ales membru al Academiei Române criticul E. Lovinescu, personalitate dominantă a culturii românești, autoul celui mai impunător opere critice, seful cenacului literar „Șburătorul”, de unde și-au luat sripi scriitorii ca Liviu Brebeanu, Hortensia Papadat-Bengescu, Camil Petrescu, Ion Barbu, G. H.

Domitjan Ceseranu

„Aici a dormit George Washington”

Situat pe unul din cele două bulevards bucurestene, teatrul Notara a jucat sa respecte traditia...

Mai poate face haz cineva, ca pe vremea lui Jean de La Brea...

Desi a excelat in unele situatii absurde ale piesei, interpretarea Gildei Marinescu...

Un om in salbaticie. Pina la un punct, filmul lui Richard C. Sarafian...

Părăsirea convenției

Un om în salbaticie. Pina la un punct, filmul lui Richard C. Sarafian...

Doi interpreti merita răzuit în această peliculă romantică. Richard Harris...

Parasitii. Foarte buni sunt și actorii pe care Dan Cioaba...

Romulus Rusan

...ca un veritabil drac implacabil, calandrite întregii familii...

Redica Santa Iuliana desula de nastala...

Devenit la Teatrul Nottara ocazional...

Ovidiu Constantinescu

ARTE

SPORT

Goarna a sunat adunarea

Nu stiu cum s-a facut dar anul acesta...

Ce se facea însă ci sată o nouă...

dar totul este și rămină sublim. Numai...

Ar fi trebuit astăzi să scriem despre Wimbledon...

Este drept însă că o fete serioasă...

De aceea așteptăm un alt proiect pentru...

Radu Dumitru

ARTE

ARTE

ARTE PLASTICE

Sabin Bălașa

Am vrut să scrier în acest număr...

Am vrut să scrier în acest număr...

Grigore Hagiu

Desene de MIHAI GHEORGHE

Eugen Tăutu

„Asta, par-asta, meta-asta? Numai aceste...

Revenita intermedială a unor forme-atom...

Cristina A. Condiescu

Valentin Gheorghiu

Nu răsoarea nostalgică a unui album...

Valentin Gheorghiu a apelat la replica...

In finalul hărăzit concertului „Imperial”...

Costin. Cazaban

P.S. Un concert interesant a survenit...

ARTE

Interviu lapidar

— Poate mai mult decât alții din generația...

— Îndiferent de nuanțe, teatrul...

— Există o logică a metaforei...

— Așteptând să se adune și să se deose...

— Un rol se spectacol pe drum...

Doina Berchină

Rezumare și transcriere

A apărut de curând în Editura „Junimea” din Iași lucrarea profesorului universitar I. D. Lăudat, Dimitrie Cantemir. Viața și opera, lucrare scrisă scolarțeste după următorul tipic: autorul rezumă fiecare operă a lui Dimitrie Cantemir, după care scoate în evidență ideile principale și trage concluzii cu privire la valoarea ei. Lucrarea lui I. D. Lăudat nu numai că nu aduce nici o contribuție personală în prezentarea vieții și operii marelui învățat român, dar mai suferă de un curs regretabil. Este copiată după monografia din 1958 a lui P. P. Panaitescu, lucrare pe care I. D. Lăudat o rezumă sau pe lucrări o transcrie pur și simplu, înșușindu-și chiar și greșelile modelului deși, din 1958 până azi, cum era și normal, cercetarea a evoluat și a îndreptat aceste erori. Bibliografia pe care I. D. Lăudat o atașază la finele cărții „sale”, probabil pentru a impresiona pe cititori, nu a slujit, astăzi, în mod efectiv autorului la elaborarea propriii sale „opere”.

Astfel, I. D. Lăudat afirmă (p. 10) că tatăl lui Dimitrie Cantemir, Constantin Cantemir, a

„fost hotezat de mic cu acest nume tătărac, așa cum crede și P. P. Panaitescu (p. 28). Se știe însă că tatăl lui Dimitrie s-a numit la hotez Constantin (cum se spune în Viața lui C. Cantemir) și că și-a schimbat numele în Cantemir în amintirea luptelor cu tătarii (după cum afirmă din istoria ieroglifică, I. D. Lăudat mai târziu (p. 80, 83) ca și P. P. Panaitescu (p. 74), pe care-l citează, că istoria ieroglifică a fost scrisă după împăcarea lui D. Cantemir cu C. Brincoveanu. În realitate, lucrarea a fost alcătuită în etape, fiind începută încă din vremea când domnea Mihail Racoviță, deci înainte de iunie 1703, data admită de P. P. Panaitescu și după el, de I. D. Lăudat (în opera amintită, ed. P. P. Panaitescu — I. Verdeș, II, p. 62, se spune că M. Racoviță „și până astăzi stăpânește”).

Adeseori autorul — pentru a-și economisi efortul de a rezuma pe P. P. Panaitescu — înlocuiește în opera sa pasaje întregi din lucrarea acestuia, pe care le „prelucrează” destul de stângaci, lăsa citirea exemplului:

LAUDAT

„Costinestii încercaseră să-l înlocuiască pe Fusetestii de la putere chiar cu mazișreanul domnitorului, protejtorul lor” (p. 13).

„Jeremia Caravelas, preot grec originar din Creta, cunoștea atât limba Scăală sau Academică Patriarhiei ortodoxe. Aceasta instituție era continuarea Școlii Ecumenice, adică a Universității Bizanțului” (p. 16).

„Ca profesor al lui Dimitrie Cantemir i se dăduse o sală specială la curtea domnească unde și înșea lecțiile. Tatăl urmărea de aproape progresul la învățatură ale fiului” (p. 15).

„Cel mai însemnat (mediu cultural — N.S.) dintre acestea era Marea Școală sau Academia Patriarhiei ortodoxe. Aceasta instituție era continuarea Școlii Ecumenice, adică a Universității Bizanțului” (p. 16).

„Și-a dat seama de continui slăbire a turcilor și de monstruoasă cîrmuire a lor întemeiată pe asuprire și corupție” (p. 18).

„Boierii de rangul întâi, la Istoria Ieroglifică simțeau că erau animale de pradă, sint prezentați ca: venali, hrăpăreți, jefuitori ai țării și ai poporului” (p. 83).

„Povestind răscoala țărănilor, D. Cantemir este de părere că El și atitudinea favorabilă țărănilor, El pune pe „muște” (țărani) să se lvească tocmai cînd boierii se desțătau la ospățul mincărilor alese” (p. 73).

„Alte asemenea exemple se înființează în lucrarea lui I. D. Lăudat la p. 10, 24, 28—29, 97, 127 etc. care și găsesc corespondență în P. P. Panaitescu, p. 28, 112, 116—117, 92, 168 etc.”

„Alte greșeli sînt de altă natură, condițional sau caracterul lucrărilor lui D. Cantemir sînt, de asemenea, ușor reperabile în lucrarea lui I. D. Lăudat. De pildă, oricît l-am iubi noi pe învățatul domn al Moldovei, nu putem fi de acord cu profesorul la ceea ce descrie în Moldova „ceea dinții scriere cu caracter științific” (p. 95) aceasta pentru motivul că asemenea scrieri sînt mai vechi. Nici Istoria Ieroglifică nu prezintă „raporturile dintre păturile sociale”, așa cum afirmă autorul la p. 8.

„In sfîrșit, citim cuvine despre forma lucrărilor. Este de-a dreptul surprinzător că un pro-

„Principala vină a Costinestilor a fost încercarea lor de a înlocui pe Rusetestii de la putere, chiar cu mazișreanul lui Constantin Vedea, instrumentul lor” (p. 36).

„Jeremia Caravelas era un preot grec originar din Creta, studiase la Lipsa, apoi la Viena. Cunoștea elina, latina și italiana... Venind în Moldova, a fost angajat ca profesor la Școala domnească din Iași, de limbă greacă prin anul 1670... Angajat ca profesor la Școala de la Iași Cantemir, rămîne ca profesor la Iași pînă către anul 1700” (p. 14—15).

„Ca profesor al lui Dimitrie Cantemir... i se dăduse o sală specială la curtea domnească unde și dădea lecții... Constantin vedea că țărmerii în sală și urmărească progresul de creștere ale sale” (p. 29).

„Cea mai însemnată instituție de cultură a fost Academia Patriarhiei Ortodoxe sau „Marea Școală”. Aceasta școală... este de fapt continuarea vechii Universități a Bizanțului imperial „Școala Ecumenică” (p. 40).

„Și-a dat seama... de slăbiciunea Imperiului otoman, și de monstruoasă cîrmuire... întemeiată asuprire și corupție” (p. 42).

„Boierii de rangul întâi, care în Istoria Ieroglifică sînt totți fiare animale de pradă, sint arătați cu toții venali, hrăpăreți, jefuitori ai țării și ai poporului” (p. 83).

„Povestind răscoala țărănilor... Dimitrie Cantemir ia o atitudine față favorabilă țărănilor. El pune pe „muște” (țărani) să se lvească tocmai cînd boierii se desțătau la ospățul mincărilor alese” (p. 73).

„fesor universitar de istoria literaturii se poate exprima într-o asemenea formă ca aceea utilizată de I. D. Lăudat. În lucrare se înființează construcția de genul acestuia: „este pu la conținutul de Homer, Hesiod, Horatius” (p. 90). De vremea acestei boierii creștea căci ei trăiesc” (p. 7); „suprațiește pe toți copiii” (p. 42); osemintele lui D. Cantemir se adînesc „la mijlocul poporului” (p. 34) etc.

„În fața acestei situații, sîntem în drept să ne întrebăm: în loc să publice o asemenea operă, nu era mai cinștii ca editura „Junimea” să rediteze integral, nedeforțat și cu adevărat semnatul, monografia lui P. P. Panaitescu?”

N. Stoicescu

revista străină

● SOTII DR. ZDRAVOC PE-CAR ȘI VEDA ZAGORAC, care și-au petrecut mulți ani în țările continentului african — el ca jurnalist și ambasador, ea ca publicistă și a adunat o bogată colecție de arce negre (măști, fețe, ustensile rituale) pe care au donat-o orașului Belgrad.

● LA MUZEUL NATIONAL DIN TOKIO s-a deschis o expoziție reprezentivă artă modernă jugoslavă, prima de acest gen în Japonia. Donăzii și sase de artiști de frunte jugoslavă au fost prezentați la această expoziție cu pinze, sculpturi, grafică, tapiserii. În același timp un film realizat de regizorul Velyko Bulajic și altul aparținînd lui Stole Jankovic — ambele evocînd episoade din timpul războiului de eliberare națională au fost proiectate pe ecranul cinematografului nipone.

● O GRAVURĂ A LUI PICASSO „Le Repas Irregul” a câștigat premiul de 400.000 franci elvețieni, la o competiție care a avut loc la Berna.

● CEL MAI ATRACTIV FESTIVAL INTERNAȚIONAL de folclor original din Europa va avea loc la Zagreb între 21 și 29 iulie 1973. Vor participa 100 de grupe folclorice din Iugoslavia și din alte țări cu 3.000 de participanți care timp de o săptămîna vor da 150 de reprezentații diverse.

● PESTE O SUTĂ DE ȚĂRI SÎNT INVITATE la „Festivalul Populare” care va avea loc la Florența în decembrie 1973. Acest festival este o expoziție internațională de filme de documentare socială. Vor participa cînești, instituții cinematografice precum și organisme științifice și culturale din toate continentele lumii.

● ACTORUL NEGRU AMERICAN SIDNEY POITIER (cunoscut mai ales din filmul „Lantul” de Stanley Kramer) regizează în prezent la Londra filmul „A warm December” (12 decembrie) câștigat cu aria de fel din Jamaica; Esther Anderson.

● PREMIUL HOLWECK 1973, atribuit de Institutul de fizică (din Anglia) și de societatea franceză de fizică a fost remis Doctorului Josephson, profesor la Universitatea Cambridge. Acest premiu a fost fondat în anul 1945 în memoria fizicianului francez Fernand Holweck, victimă a nazismului. El este atribuit, rînd pe rînd, unei lucrări realizate de un cercetător francez, și de unul britanic.

● OPTZECI DE ARTIȘTI, reprezentînd cîm douăzeci de țări dintr-o parte Japonia, Brazilia, Țările scandinave, etc. vor participa la a doua Biennial Internațională a lucrărilor din email, care se deschide în cursul lunii iulie, la Limoges și la Saint-Junien. Aceasta Biennial dă posibilitatea unor confruntări foarte bogate, în această artă oarecum necunoscută deși foarte veche.

● REPIND CU TRADITIA, cel de al 3-lea Festival Internațional al Picturii de la Cagnes-sur-Mer (Alpii Maritimi) este consacrat unei retrospectivă a lucrărilor celor patru festivaluri precedente. Săptăsprezece artiști, printre care Vasarely, Agam, Adzak și Soulez, își expun operele în cas-

tebul medieval de la Cagnes-sur-Mer transformat în muzeu.

● JEAN BALLARD A ÎNCEPUT DIN VIAȚA la Marsilia în vîrstă de 80 de ani. Întreaga sa viață a fost legată de revista din Marsilia „Cahiers du Sud” cunoscută și răspîndită în lumea întreagă și care timp de mai mult de o jumătate de secol a sprîjinit și a lansat literatură și artă.

● COMPOZITORUL SOVIETIC DIMITRI SOSTACOVICI a fost declarat „onoris causa” al Universității North-western, cu prilejul recentei sale vizite în Canada. Pentru a treia oară el a vizitat Statele Unite unde a fost oaspetele Societății autorilor și compozitorilor americani precum și invitatul de onoare al unui concert al „Orchestrai Hilarmoni” sub conducerea lui Pierre Boulez, care a interpretat două din operele sale.

● PRIMA BIOGRAFIE A SCRITORULUI COLETE, alcătuită pînă acum a fost editată de Ed. Albin Michel, sub îngrijirea Margaretei Crosland care i-a tradus întreaga opera în limba engleză. Această biografie vine să marcheze ca structură aniversarea a 100 de ani de la nașterea scriitoarei. După vizitarea locurilor unde a trăit Colette, Margareta Crosland a lăsat lucrările soțului său, scriitoarei — Maurice Goddek, fiicei sale Colette de Jouvenel, Paulinei — menajera scriitoarei, celor mai buni prieteni, a adunîndu-se ca realizare numeroase legende. Cîntecul vitalitate se va desfășura pe scena music-hall-ului (Parisul) fusesse ubit vînzînd o dansetă Lea într-o adanțare a piesei Chérif în jurnalistic la fost corespondentă de război la Verdun. Vine apoi epoca războiului, imobilizarea sa din pricina bolii și în sfîrșit, ultimii ani în viață și tulburări în eșua măsură de Academia Godevici, onorurile și gloria la a-pogeu unei strălucite cariere scriitoricești.

● EDITURA ROBERT LAFONT anunță apariția în luna septembrie a cărții lui David Niven, tradusă din limba engleză — „Décrocher la lune” (Să lei luna de ce cer). David Niven își povestește viața înșirînd o serie de anecdotă, un război comic, luat meru de la început, între el și disciplina britanică. Viața lui este astfel povestită, înclt prin ea înșee devine unul din cele mai extraordinare scenarii secol englez, un conac, un colegiu, cu disciplina severă și un băiat poeză care visează să devină ofiter de marină și care pleacă într-o călătorie în Statele Unite să facă avere, ajunge la Hollywood printru mîile de figuranți care așteaptă un angajament El însă „va lua luna de pe cer”, devenind actor-vedetă, egalul lui Errol Flynn sau al lui Clark Gable. Astăzi David Niven trăiește la Saint-Jean-Cap-Ferrat. Amintirile lui vor deveni fără îndoială un „best-seller” atît în S.U.A. cît și în Anglia. Ele vor oferi cititorului un fel de comedie americană în care nimic nu e luat în tragic și el va putea urmări rîzînd frămîntările eroului.

● ARRIVA AUSTRIACA A CINEMATOGRAFULUI prezintă, în apropierea de Viena, la Vechiul Castel de pe domeniul

Luxemburg, o expoziție cu tema: „Hans Moser — Cel mai distractiv personal din Viena”. Expoziția este completată cu proiectarea unui număr impresionant de filme al căror interes principal a fost Hans Moser.

● ÎN UNIUNEA SOVIETICĂ funcționează în prezent peste 330 mii de cercuri colective de artiști amatori, cuprînzînd circa 13 milioane de oameni. Teatrele populare și colectivele de artiști amatori pun cu succes în scenă un număr impresionant de balete, execută numeroase piese de muzică de cameră și simfonică. Artiștii amatori prezintă pînă la 1,6 milioane de spectacole, la care asistă peste 250 milioane de oameni.

● CENTENARUL NAȘTERII LUI ALEXIS CARREL (29 iunie 1873—1944) a fost celebrat la Săntă-Foy-la-Lava (Rhône) autorul numeroaselor lucrări. Omul, acest necunoscut, pe adevăratul sau nume Marie-Joseph Auguste Gassend-Billard (Alexis Carrel fiind numele impusurat de la țară) s-a născut la 1902 la carea „Technica operatorie și a transplantărilor vasculare”. În 1912 scrie „Le sang” (Sîngele) și „Am găsit o nouă metodă care va permite menținerea în permanență stare de viață activă a țesuturilor, la afara organismului”. Cînd în 1913 adăuga „asemenea descoperiri” („descoperiri”) un drum mîntîi spre ipotezele cele mai ingenuoase sînt începutul realizărilor „îndrăznețe”. — premiul Nobel pentru Medicină și fiziologie.

● BIBLIOTECA SHAKESPEARE din Birmingham a editat, sub direcția lui Waverley R.N. Frederick — fostul director — un Catalog intitulat „A Shakespeare Bibliography”. Acest catalog pune la îndemîna bibliotecarilor, școlărilor, profesorilor, studenților și iubitorilor literaturii lui Shakespeare de preschîndenți importante relații bibliografice. Se știe că biblioteca din Birmingham, fondată în 1864, este una în lume ca proporții în ceea ce privește colecția scrierilor lui Shakespeare și lucrărilor despre Shakespeare. Ea este bogată îndeosebi în ediții și oiaze de teatru specifice din secolul XVIII și XIX, adîncînd de asemenea 2.000 de piese muzicale imprimate pe discuri și peste 200 de teieturi din căpi ilustrate și articole din ziare.

● ULTIMA ISPRAVA A LUI BARTOLAN se știe că este de neglijat — este că după trei secole de la moartea sa (25 iunie 1673), a apărut sub zidurile de apărare a Maestrichtului, ca o fantomă de piatră sub forma unei stătuți ridicată de o peluza la umbra unui arțar, în chiar locul unde a căzut străpuns de o glonte de mușchetă. Locuitorii din Limbourg au depus cu această ocazie la pîcioarele stătuți (sculptată de un anonim) flori omagiale, în prezența ducelui de Montesquiou-Ferensac, deputat de Gers și urmaș al lui d'Arzaghan. Deputatul venise la această recucerire pașnică a Maestrichtului urmaș de o companie de mușchetari. La festivitate au participat o seamă de personalități olandeze și belgiene.

● ARRIVA AUSTRIACA A CINEMATOGRAFULUI prezintă, în apropierea de Viena, la Vechiul Castel de pe domeniul

Mariana Bulat

Dalila

Te-ai rătăcit în pletele mele
ca într-o pădure
și nu faci nici un gest protector.
Nu vreau să-ți arăt drumul.
Pletele mele pieptănate de vînt,
secerate de vînt,
îți vor fi leagăn și mormint.
Ti-am pregătit din ele o plasă
din cea mai durabilă mătăasă.
Pletele mele cad

pe care ca o verdea de uitare
n-al-s-o mai poți niciodată ridica.

Pașărea

Vine o pasăre cu ochi de rubin
și-și tulbură somnul
Eu știu căci te-ai trimis de tine.
Ea își ciocotește pînă în somnul meu
și visele mele devin migrațoare
ca o cohortă de nări
care acoperă fața lunii.

Atunci e ucid

ca o rață de soare.

Sulamita

Sărută-mă
Cheamă fecioara din mine
Fecioara cu mărgele
de singe la gît
Fecioara care te-a așteptat atît
dar ohoșită s-a aruncat în laz
fără să știe să înoate
Spală-mă de femeile toate
cite au defilat sub pielea mea
Sărută-mă pînă la uitare
și trezește în mine
adormire fecioara.

Doina Brindu

Înțelesul

Secunda a împletit în valul venii,
neputincioasă,
ora și-a atîrnat toate minulele
pe trîmbițe
am încercat să descopăr înțelesul
ei și cum s-a putea vrea dăta să-1
pricep
ca și cum, vrea dăta,
ora
ar putea să existe
fără secunde.

Zilele

Să-nvești să ascuți
rastirea clipelor
din domniile neînsemnate cu
roșu!

Ele vorbesc
despre săpămîntele în care
fiicare și are un nume propriu

Poate, odă,

va fi și al tău!

Zilele acestea au mers lung
Fiecare cuvînt spus în ele
E o încercare
Sufletul e acelu
Înăuntru
Si simte că nu poate să se
mai ascundă

Dacă poți
Încăță aceste duminici pe dinafară!

SONOMIN UDVAL

(R. P. Mongold)

Erroul

E primăvară, pe locul de tîrle numit „Baruun” se înalță o singură iurtă, un colț mărușor, legați jurîmprejur cu luntii groase, trănite. Aici își duc viața ciobanul Suur, căruia i s-a conferit decorația „Eroul ai muncii”, și soția sa, Namu. E o căsnicie fericită; copilul lor, un băiețas, se află într-o școală cu internat.

Nu departe de această iurtă, vezi ochul turcilor vite: un gard înalt de birne și orice crăpătură în gard — astupată grîulului cu lut. Acoperișul stăului este făcut din nulele subțiri. Pentru mine abia fătați, un alt stăul, de-o parte.

Acum doi ani, Suur și-a construit o căsuță cu două camere în marginea „drumului de iarnă”. Au venit la el toți, să vadă drăcovenia asta de sălaș, dar numai doi s-au hotărît să urmeze exemplul ciobanului. La început, Suur și Namu se cam luaseră de gînduri că prea multe lemne vor trebui pentru încălzirea căsuței. Mai pe urmă li s-a spus de la partid că în curînd se va trage electricitatea pînă la „drumul de iarnă” și atunci vor avea și lumină electrică în căsioară; visul acesta l-a făcut pe Suur și Namu să dea de-o parte toate celelalte grijii. El, bărbat isteț, îndemnat, are vreo 40 de ani; ea — 30 și ceva și ca mîine-poimîine o să nască iarăși, e în ultima lună, lui Suur i s-a promis că va fi internată la Casa de nașteri. Cînd a născut înția oară, Namu se afla singură-singurică în iurtă; Suur era la ședință la raion. Acum, înainte să plece nevastă-sa, Suur vrea să-și facă o bună provizie de apă în casă. Îi spune soției: „Namu, pînă mă întorc eu de la apă, să nu pleci nicăieri. Cît o să fii la riu, tu să stai cît pe dimb, să te vad. Dacă pleci, înseamnă că tu și-a făcut rîu și-atunci, las treaba, mă-ntorc într-o clipă”. Apoi își agăță la sea două bidone, încalcă și pleacă. Peste cîțva timp se uită îndărăt din mers: nevastă-sa — pe dimb; cînd, peste alt timp, privește iarăși îndărăt: nevastă-sa nu mai e pe dimb.

Își opri calul „Ce-ai asta! A și început?... Mă-ntorc!” Dar în același moment nevastă-sa reapăru pe dimb. După ce-și umplu repede la riu bidonele, ciobanul porni îndărăt spre casă; cînd trecu pe lîngă un trestiiș, tresări: un zgomot mare, un stol de rațe își luase zborul dintr-odată. „Ei, bătu-vi-ar, m-a-ți speriat!” Asta înălță îi aminti o întimplare din timpul războiului.

Pierduseră legătura cu unitatea lor. Erau o grupă de soldați mongoli și cu ei, și un medic rus. Parte din soldați — rânți ca și Suur. Apa ce-l mai aveau era pe sfîrșite. Cîțiva soldați încercaseră să aducă de la riu și nu se mai întorseseră. Suur hotărî să încerce și el. „Ce? Să murim aici de sete?” Și pornise.

Noaptea, o liniște de parcă nici pomeneală de război. Lată rîul... În aceeași clipă — răpăiești, împuscături. Suur se adăpostise imediat. „De m-or ucide, nu mai are cine le aduce apă rânților. Doar medicul!” Dar medicul, desigur, nu putea părăsi rânții. Așteptase vreo

ora Suur pînă să încerce din nou să alunză la riu. Și-l durea bratul din cale-afară, era rînit la brat. Se întrebă: „O să am oare putere să trag și eu cu arma, de-o fi cazul?” În cele din urmă, izbutise totuși să umple căldărea și să întorcea. Îi era foarte greu. „Da-cum să nu le due apă? Apa-i viată pentru rânți”. Și deodată se pomenește fată-n față cu medicul. „Ai pornit-o după mine?” Îi venea să-l îmbrățise pe medic, dar se stăpîni: sade rău unui bărbat să-și dea așa pe față simțirea. Medicul l-a așteptat să prindă puteri și a-uu întors împreună la rânți. Deodată un stol de rațe își luase zborul de undeva, un zgomot mare...

Pe dimb — iarăși nimic. Suur dădu pînă la calului. Cîte și cîte nu-l mai trecură prin minte! Sosî, legă calul, se repezi în iurtă. Namu, seînd pe pat, îi zîmbi. Ostensei, E) o ajută nomaidești să se vire în așternut și după aceea se apucă să treabăluască: „Pregătesc eu masa. Odhnește-te. Acuși vine mașina să te ia la Casa”.

Namu tăcu. Apoi:
— Să cumperi ceai, că-l pe terminate, nu uita. Baniî sînt acolo, în punguții. Rufe curate — în sertarul din dreapta...

Se opri chiar atunci în fața iurtei o mașină. Coborî din mașină soferul și un medic. După ce o examină pe Namu, medicul spuse: „O să nască în două-trei zile”. Suur îi rugă pe sofer să conducă încet, cu atenție Medicul:
— Nu-ți fă grijii. Mașina Casei noastre de nașteri e foarte bună, soferul — la fel. Ca-n palmă o s-o ducem pe soția ta.

Și plecară.

Cîteva minute, Suur rămase afară în curte, cu gîndurile cam împrăgiate. Behăuiau oile în stăul, vacile mugeau. Trebuiau scoase oile la păscut, trebuiau mulse vacile. În iurtă, clocoțeau pe foc o oală. „S-o iau, gîndi Suur, că altfel nu mai rămîne în ea nimic”. După asta se spîlă pe mîini ca să se apuce de muls vacile, dar în același moment își aminti de el și dădu fuga spre stăul. Nu-i prea venea la îndemînă mulsul, de obicei prefera să pască oile. Dar trebuiri în iurtă și-n bățătură — cît lumea: de curățat ochiul, de îngrijit caii, de adus apă, de muls... Suur nu se îndelețnicea decît rar cu treburi de-astea, el — oile la păscut sau, dacă nu — seîndte ori seminarului. Cu celelalte, acasă, o sotea la capăt Namu și singură. Chiar înșărînată, tot numai ea purta grija gospodăriei, cînd Suur era prin raion, în schimb de experiență. Namu se pricepea tot atît de bine ca și el la păscut oile, la tîntul lor, la îngrijit miei, „Mare erou mai sînt! De-ar fi rămas Namu acasă în locul meu, nu s-ar fi zăpăcit deloc: ea, colea frumuse și repede-repede, pe toate le face, una după alta. Păi, dacă-l vorba cine-l cu adevărat erou al muncii, asta-l nevastă-mea”, gîndi Suur. Și avea dreptate.

În românește de
Aurel Lambrino

Revista și cenaclul „Sburătorul”

(Urmare din pag. 6)

unui anumit public și criticii angajați să-l susțină cu toate armele. Și acest fenomen, neobișnuit pînă atunci, a devenit caracteristic pentru aproape totă literatura interbelică, pentru a dispore din nou din fîcîre, și aproape complete, în zilele noastre. Generația de critici post-impresionisti s-a dezvoltat în atmosfera aceasta ca într-un climat firesc, desfășurînd un proces o acadență care pentru cel mai mulți dintre ei apărea mai lungă decît a lui în realitate. Dar, oricum, pentru el, critica își muta accentul spre adinare și interpretare, după cum pentru Malroescu critica fusese mai mult un enunț.

Lovinescu e singurul critic pentru care disciplina a fost un prolog, o acțiune și un epilog. El a anticipat asupra formelor de existență a literaturii a faptul că le impună și le-a făcut țelul în cadrul acestei acțiuni. „Sburătorul”, întelegîndu-se că cenaclul său, a însemnat latura cea mai activă și mai pozitivă. Chiar dacă am lusa de bune afirmările în stil de parafrază ale lui Petre Gheorghiu (Danuș) Eugen Lovinescu s-a născut semnatul împerturbabil și nu se argețeluit stîncă Sebastian (Cronica literară în „România literară” nr. 9 1932 după un model asemănător era un fel de orb. după de două secole literatură bună de către uneri lui amari, ar trebui să sou-

nem că deficietiar sub aspectul întîlnii literaturii, el era excepțional de bine dotat ca să intuască pe cel care intuia bine literatura. Ceea ce ar fi absurd. Dacă Lovinescu ar fi fost un simplu profesor al opinilor altora, de ce nu s-a lăsat contaminat de admirația lui M. Dragomirescu pentru Gileanu și de ce n-a participat la „dețonarea” lui Sadoveanu în favoarea acestuia, sau e lui Goga în favoarea lui Cernă? De ce n-a exprimat rezerve la adresa lui Ion al lui Brebeanu cum făcuseră Ibrăileanu sau Argeșii, sau de ce nu a așteptat asermei cu criticul de la „Viața românească” ca Brătescu-Voinesti să deîngă marele romanier al epocii, așa cum se credea la Iași încă după primul război mondial? De ce nu s-a lăsat sedus de admirația pentru Topliceanu și nu pentru I. Barbu, de ce în fine opiniile lui critice cîntăcî în bună măsură cu cele de azi?

Că în cadrul „Sburătorului” se vor fi produs unele discuții, în care nu el era tenorul sau viora primă, admitem; dar el eca cel care avea ultimul cuvînt. Și aceasta e ceea ce conținea în critică Lovinescu își lusa răspunderea afirmației publice, a încercării de a formula critica de a lusa să edă o judecată. Nu debitanți „orali”, cît vor fi de plini de vervă și de conștinții sînt critici, ci oameni care dau judecări lor forma anal proces. În care ceea ce fac primii poate să fie doar o simplă etapă. Căci,

spunea el cu mult timp înainte: „Cînd nu ai de spus despre o operă decît că e frumoasă, poți mai bine să nu spui nimic. Căci ceea ce e interesant sînt motivele, și nu faptul în sine. Fru-musea o simte oricine, explicarea o dă numai criticul” (Pași pe nisip, I, p. 88).

Marea importanță a „Sburătorului” trece dincolo de acțiunea sau valoarea unor scriitori, grupuri de-almintiri fără amogenitate, și nu pentru lungă vreme, în jurul unei personalități care nu era altceva decît un critic, și prin această sporea la o potență nebănuită însuși aplicării disciplinii sale. Importanța trebuie căutăta în convertirea, în traducerea unui concert de opinii într-o acțiune critică purtată ferm, cu pasiune și pe proprie răspundere, căci Lovinescu avea să înfrunte pe adversarii și mai ales pe nemulțumii. Viața „Sburătorului” e însăși intruparea ideii de critică pe cale de a se naște.

Este cel mai important capitol din existența lui Lovinescu și care pune în lumînă în ciuda aparențelor contrarii adevărata lui menire, chiar dacă pentru aceasta, întimplarea a venit să-l dea un ajutor. Destinul i-a bălîut la usă — în forma cea mai proprie ce se poate da acestei expresii — inteligența lui a fost că a știut să răspundă apeliurilor sortii, identificîndu-se cu un rol în care excepționala lui vocație critică afla o noua formă de manifestare și mai ales încă o dată prietelui de a se dovedi.

„MOBRA” = 50 cmc

„MOBRA” = 4 cai putere

„MOBRA” = suspensie hidraulică

„MOBRA” = stabilitate și confort

„MOBRA” = 100 km de relaxare cu numai 5 lei

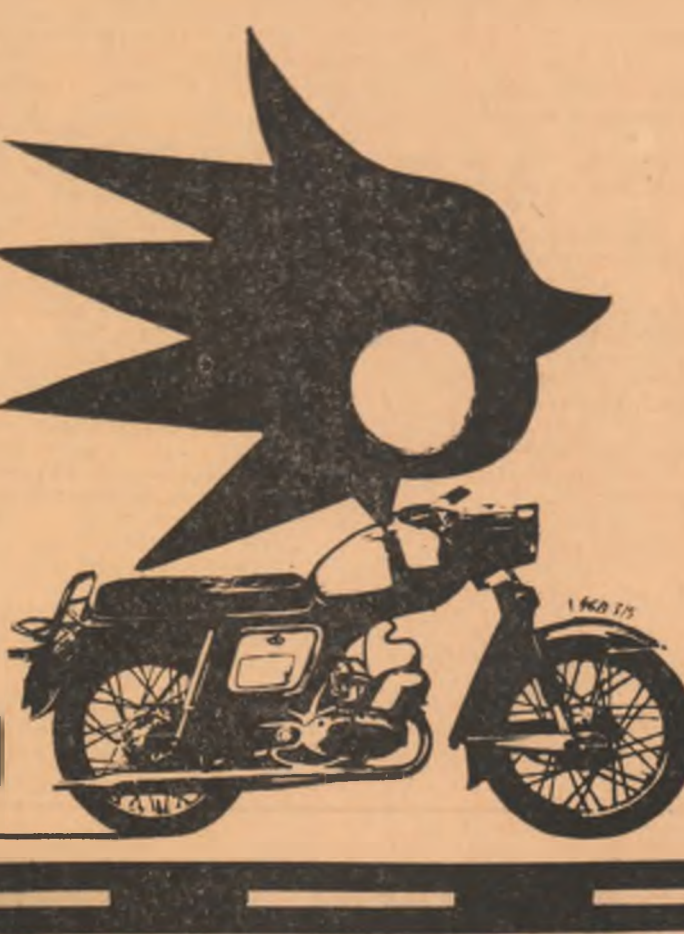
„MOBRA” = parcare fără dificultăți

„MOBRA” = 6 325 lei

Motoreta „MOBRA” — utilă în orice călătorie!

Motoreta „MOBRA” se poate cumpăra și cu plata în 2 rate lunare, cu un avans minim de 950 lei.

mobra 50

RECOM

jules supervielle

Poeme

Să prinzi

Să prinzi amurgul, mărul, statuia de zăpadă.
Să prinzi umbra și zidul și capătul de stradă.

Să prinzi piciorul, gîtul unei femei culcate
Și-apoi deschide-ți mina. Cite păsări scăpate,

Cite păsări pierdute ce se prefac în stradă.
Umbra, zid, seară, măr și statuie de zăpadă!

(Gravitations — N.R.F., 1925)

400 de atmosfere

Lui R. Guiraldes

Cînd agrașul care crește în adîncul mărilor
De parte de toți ochii își privește agrașele cum se coc

Și-n inima lui le compară
Cînd eucaliptul genurilor
La cinci mii de metri lichizi meditează
O mireasmă fără speranță,
Plugari fosforescenți lunecă spre recoltele
acvatice,

Alții caută fericirea cu palmele lor ude
Și culoarea copiilor lor încă opaci
Care cresc fără-a se lăsa descoperiți
Printre alge și perle.
Dragostea se avîntă prin masele saline căzînd
Și bucuria e evazivă ca melancolia
Se pătrunde ca-ntr-o biserică sub cascadele de
tenebre
Care nu fac spumă nici zgomot.
Citeodată ghițești că trece un nor roșu: din cerul
liber

Și-l mină desigur o gravă copilă de pe coastă.
Atunci se aprind unul cite unul farurile
adîncimilor
Care sint violent mai negre decît negreala
Și se rotesc.

(Gravitations — N.R.F., 1925)

În mare cerul gigantului fugăse în toate lor.
Opriți era rîncăci în jurul lor.

Fu-n zădărnici după o simplă voce
Că se recunoștea-ntr-o clipă dragostea în ei.
Dar ce puteai să faci să îi dăruie lor
De de amon tîrziu să nu creștea în ei.

Deși plîngea lor un petec mai rădăcină în aer
Stingher, mălăi în becul lor plin de-o
Departe mult de lumina și rîndă-nă dăruie.
Gravitations — N.R.F., 1925

Ca un galion...

O, tu, ce ai răsunat, ce-ai fost și ce ai fost,
Ce amonit și ce ai fost și ce ai fost.

Ești răsunat ca un galion în marea noastră
Ca un galion dintr-o vreme de război
Și un galion dintr-o vreme de pace,
Sau un galion dintr-o vreme de război și de pace.

Ah, de-ai fi un galion dintr-o vreme de război,
De-ai fi un galion dintr-o vreme de pace,
De-ai fi un galion dintr-o vreme de război și de pace,
Cînd războiul și pacea se schimbă dintr-o clipă.

De ai fi un galion dintr-o vreme de război,
De ai fi un galion dintr-o vreme de pace,
Și ai fi un galion dintr-o vreme de război și de pace.

De ai fi un galion dintr-o vreme de război,
De ai fi un galion dintr-o vreme de pace,
Și ai fi un galion dintr-o vreme de război și de pace.

În românește de TAȘCU GHEORGHIU

Prietenii necunoscuți

Un pește și se naște ce prinde-a se naște
Îndată-n orbul negru al unei zădărnici.
O stea își naște-n creșterea ei pe naște.
Să cînte-ar tres dar va-i e-n pașeri mai mulți decît
Suratelor de noapte, stelele reci și male.

O pasăre își naște în vântul vîntului lege,
În plin zbor, ce poartă-și cerul și pîntelul ei.
Căci n-are decît fiții de pasăre o-o-are.
Ea zboară peste crînguri, o română și-alege
Și se sperie, și sperie-o cerul și pîntelul ei.

Unde fug acești iepuri, aceste nerăstăite,
Nu-i încă în pîntelul de-aci tre-un rînditor,
De bîntuie ce spînză, ce grabă le dă zor,
Le reverte-nă frunză și lemna fugind se face,
Buiacul de-s năpăznit și ciută-ori căprioară?

Un prieten și se naște și întă-l că te cheamă,
El n-o să-ți știe ochii și numele nicicînd.
Ci-i ra fi dat să fie mișcat precum ceilalți
Și inima-i e gîzda ciudatelor zricări
Din zilele pe care nu le va fi trăit.

Și tu, ce faci tu, oare, o chip prea-tulburat,
De-aceste repezi treceri, de-aceste fiare, ori

Tu ce te-ntrubi, tu, veșnic în tine fîră vesti:
„De-aș intîlni creunul din depărtații prieteni
L-oi recunoaște după răul ce i-am făcut?”

Iertare pentru tine, și ei, pentru tăcere
Și vorbele nesăbuite,
Și frazele-unor buze în van nepresimțite

Jules Supervielle s-a născut în 1824 la Montevideo, în Uruguay, din părinți de origine bască. A murit în 1908 la Paris. Loc în literatura franceză se stabilește în Franța, din motive adesea și pătrunde în literatura franceză. Supervielle a scris de asemenea proză și teatru.

„Mai puțin sensibil la ipotezele ocultității — spune Paul de Lamoignon — lăsa cu o cultură ce mergea de la clasic la modern și parnasian. Jules Supervielle merita mai mult decît orice altul frumosul său de dăruie, prin abilitatea unei inspirații originale cu o înaltă puritate de la natură.” — „Autorul volumului Gravitations a fost unul din marii poeți și adevărați scriitori între Claudel și Rilke, un Rilke lipsit de angustă, lipsit de solemn, dar care era un stăler Freund der vielen Frauen, rămîne prietenul liniștit al omului fără de număr.”

Recenziile din perioada sa erau, citeva titluri: *Brumes du Passé* (1900), *Comme des Voleurs* (1910), *Dehors d'elles* (1912), *La Fable du monde* (1913), *Poèmes de la France malheureuse* (1914), *A la nuit* (1917), *Nouveau* (1918), *L'Escalier* (1919), *Le Corps tragique* (1920), *A la nuit* (1921), *L'Homme de la Pampa*, *Le Voleur d'Enfants*, *L'Enfant de la Haute Mer*, piesele *Schumann*, *Robinson*, *Les suites d'une Course* etc.

În 1907 s-a decernat lui Jules Supervielle Premiul pentru Literatură al Academiei Franceze.

Trupul

Aici universul e la adăpost de temperatura
proastă a omului.
Și stelele decolate înaintează cu pașii lor cerești
În intranscendental care e lege îndată ce pielea e
trecută,

Aici totul se însoțește cu pașii tăcuți ai singelui
nostru
Și amonit aralase care nu fac nici-un zgomot
prin strălucirile noastre,
Aici compunatul e stit de mult mai mare
Decît trupul strîmător, tristul conștient...

Der asta nu se împiedică inimile noastre umile
de fiecare zi
Să stînoșă dîterutele locuri ale trupului nostru care
gîndesc stelele.
Ca distanțele interstelare fidel respectate în noi.
Ca toate gîndurile nemărginiri reduse la micime de
trupul omeneșc, în care de bine de rău,
cîntăm neruși să ne însem.

Nea trucea asta pe flăcări albe, aruncîndu-ne
prin stelele veritabile noastre.
Care și se rîndesc în ochi, singurele spîrturi ale
pielei noastre.
Și stîm de-ocurări sub amenințarea acestei
încredințări eterioare

Chiar cînd lumina noastră, lăsată de îndoială,
Se trece în noi îndărît piacă de deveni minusculă
și a se sterge.
Înima noastră nemăbîntă decît pentru coaja ei
de carne.

Redași cum stătem atunci la extrema nuditate a
omanelor noastre.
Aceste fiare lăzate în toate în grajdul lor
singerind.

Încă tremurînd...

Încă tremurînd
Sub pielea tenebroasă,
În fiecare omăniță

Murimea atacă depariteia (13 iulie 1789)

Trebuie să recompun un om
Cu tot acest amestec
Al zitelor mele dinainte
Și puținul care-mi rămîne
Din zilele viitoare.
Iată-mă cu totul întreg,
Mă duc la fereastră.
Lumină-a zilei aceste

Eu vin din al vremurilor adînc
Cinstește cu blîndețe
Minutele mele obscure
Cruță încă puțin
Ceea ce am de nocturn
De-nstelat în străfund
Și de gata-a muri
Sub soarele urcînd
Ce știe statonica a se mări.

(La fable du monde, Nocturne en plein jour — Gallimard 1938)

Mortul în caznă

Pierdut prin pași de astre, printr-ale lor ruine
Și dus pe-abisu-n care se-afundă cerul viu,
Aud rostitul suflu al stelelor în mine
În fundul unei inimi ce, vai, eternă-o știu.
De pe pămînt vin astăzi cu-o sarcină umand
De panice speranțe și amintiri asprii,
Dar ce poți face-n ceruri cu-o inimă sărmană
Ce bate ca sub soare și nu știe-a muri.
Mi-ai prins voi ochii-ntr-aste stihii, în rătăcire,
În cari departe-ori preajmă de țărături nu au știre.
Orb fără băș și fără crez, fără de puteri,
Caut un trup, pe-acela pe care l-aveam ieri.
O, de-aș putea să mintui de-avide ceruri goale
Ce-mi amintesc și casei în jur ce-mi dă tircoale
Obrazele iubite și cugetul în chin
Din care mă pîndisem ca de pe o terasă.
Să mintui doar comoara șovăitoare minți
Ca sub marina spumă un cîine cu peri lungi
Ce puul, mort aproape, și-l ține între dinți,
Dar, iată-n iureș spuma prăpastiilor adînci...

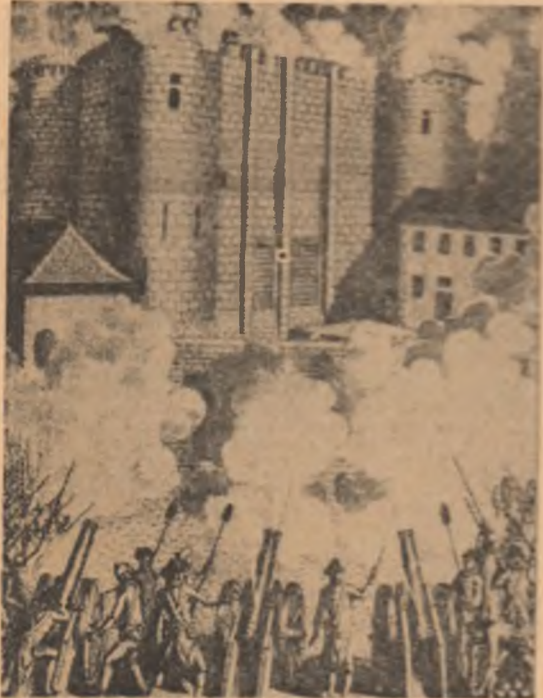

21 ianuarie 1793. Execuția lui Ludovic al XVI-lea

Suspînă universul feroce-n care sint
Și cerul își înalță grumazu-adînc deschis.
Căci tot mă reazvirle aici, și chiar ce-i vis,
La ce-ar consimte-aceste locuri fără pămînt?

Ah, chiar în moarte sufăr la fel de insomnii,
Putin prezent aș smulge eternului gigant,
Mă simt că-s încă verde spre a intra-n neant
Și cînt greșit în corul cosmicei armonii.
Cum să mă lepăd, oare, de-alteia amintiri,
Cînd duhului ascunse bagaje-i dat să poarte,
Decît la drum mai plin sint de trebi și grabă-n
moarte

Și-n loc să cad stîrvirii plutesc în unduri.
Dar cele patru scinduri ce mă țineau sub glie,
Nu-mpiedică tot cerul ca-n cimitir să vie,

Primul atac asupra Bastiliei (gravură anonimă de epocă aflată la Muzeul Comavalet)

Chemarea

Doamnele-n negru-și luară vioara
Ca să cînte, cu spatele la oglindă.

Vîntul dispărea ca-n zilele cele mai bune
Ca să asculte mai bine muzici obscure.

Dar îndată cuprînsă de-o mare uitare
Vioara tăcu în brațele femeilor.

Ca un copil care-a adormit
În mijlocul arborilor.

Nimic nu mai părea să poată însufleși
Încremenitul arcuș, vioara de marmură,

Și fu atunci că-n adîncul somnului
Cineva îmi șopti: „Tu singur ai putea-o,
Vino numaidecît!”

(Gravitations — N.R.F., 1925)

Dira

Se mai vedea o diră și luntrea nicidecum
Fîndcă pe acolo trecuse fericirea,

În ochi pînă-n adîncuri ei se priviră-atunci
Întrezărînd în fine doritul luminis,

Luceafărul
Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef: VIRGIL IERONIMESCU
Redactori șefi adjuncți: CEZAR BALIAG, S. DAMIAN, GEORGETA HORODINCA
Secretar general de redacție: TEODOR BALS

REDACȚIA: București, Rd. Ana Ipătescu 15
Telefon: 59 40 25; 50 44 85
ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff, 10 tel. 18 33 99
ABONAMENTELE: 1 lună — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la: COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘCINTEI”
Paginilor: Nicolae Ion